

50487

A HÉT

SZERKESZTI ÉS KIADJA

KISS JÓZSEF

48. szám.

XIII. évfolyam

BERLITZ

Erzsébet-körút 15.
NYELVISKOLA
felnőttek részére.

FORDÍTÁSOK

Szerkesztőség és kiadóhivatal

SZINNYEI-MERSE PÁL

Pénzkölcsön

mindennemű kisebb, nagyobb sorsjegyekre olcsóbban mint bárhol.

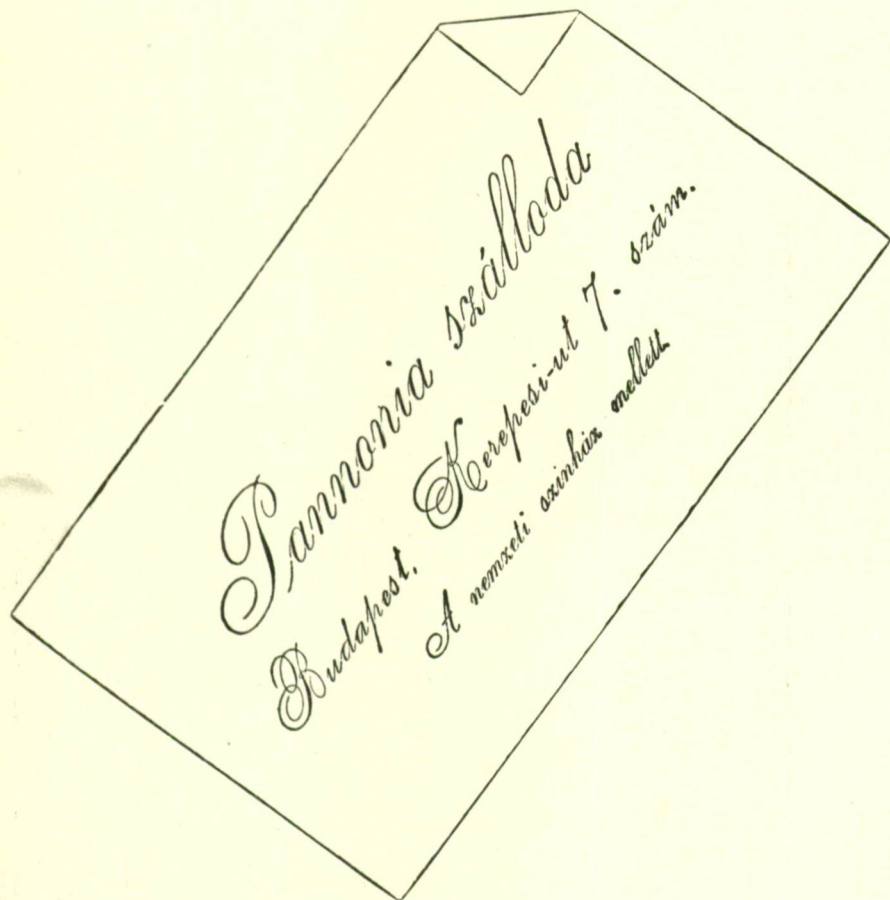
Vidéki megbízások nagy pontossággal teljesítettek.

levő sorsjegyeket saját pénzünkkel váltjuk ki és azokra nagyobb és olcsóbb kölcsönt adunk, vagy megvesszük a sorsjegyeket a teljes napi áron és vissza eladjuk ugyanazokat csekély havi részletfizetésre, a különbözetet pedig készpénzben kifizetjük. • Kérjük a zálogjegy beküldését.

FLEISSIG SÁNDOR BANKHÁZA

Budapest, VII., Erzsébet-körút 2. sz.

Zálogban

Asszonyok és leányok!

A női bajok nehézségei (hátfájás, testfájás, görcsök, fejfájás, rosszullét stb.) ellen

ajánlatos »AMASIRA« egy határozottan ártalmatlanul ható és kellemesen bevehető tea-keverék (poralakban). Orvosiileg melegen ajánlva. — Dr. med. M. Stuttgartban írja a többiek közt: »A belsőleg ajánlt gyógyteák közül, egy sereg kedvező tapasztalat alapján, egy újabb teavegyületnek adtam előnyt, amely »AMASIRA« név alatt van bevezetve és hatásában tényleg minden más teát felülmúl.« stb. — Dr. med. G. Berlinben jelentést tesz eredményeiről és többek közt ezt mondja: »S. A. kisasszony Köpenick asszonyánál: A gyenge alkotású, kissé halavány páciens rosszullétről és hátfájásról panaszkodott a P kezdeténél, valamint néhány nappal azután. A negyedik csésze teánál elmúltak ezen nehézségek. Más okból történt utolsó látogatásánál augusztus 3-án, frissebbnek látszott, mint azelőtt. Életutása elmúlt és most kettő helyett dolgozik.« stb. — J. asszony Stuttgartban közli: »Nem fogom elmulasztani minden felebarátnőmnak ezen kitünően ható készítményt a legmelegebben ajánlani.« stb. — A fenti, valamint minden egyéb elismerő irat eredeti példányai a gyáronál betekintésül le vannak téve. — »AMASIRA« ára dobozonként 3 kor. (3—4 hónapig eltart!) — Csupán A. Locher névalírással valódi!

Egyedüli gyáros: Andr. Locher, Pharmac. Laboratorium, Stuttgart. — Raktárak: Budapest: TÖRÖK J., Király-utca 12. — Pozsonyban: Dr. ADLER Salvator-gyógytárában, valamint az Osztrák-Magyar monarchia minden nagyobb gyógytárában.

SCHLICK-FÉLE

VASÖNTÖDE és GÉPGYÁR

Részvénytársaság

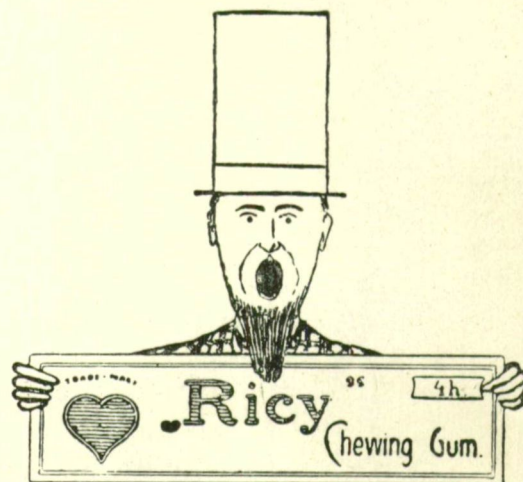
BUDAPEST,

Gyár és irodák:

VI., Külső Váci-ut 29-37.

Építési vasmunkák, istállóberendezési cikkek, vas-hidak és tetőszerkezetek, vasöntvények, oszlopok, épület-bádogos munkák, fém-diszitmények, műemlékek, szobrok, gőzgépek és kazánok, utihengerek, teljes körszivattyú-telepek berendezése, zsilipek, átere-szek, felvonó-gépek, tartá-nyok, csövek, »Reform« vitzisztító készülék. (Popelka szabadalma.)

Hengerelt s szögecselt vasgerendák. Vas-
uti kocsik: teher- és személyszállításra.

RICY valódi amerikai ráógummi.

RICY oly különlegesség, melyet csak rágnak, de nem nyelnek le.

RICY tisztítja a szájat és a fogakat, eltünteti minden szájbűzt és rend-kivül üdítően hat.

RICY rágás folytán megkönnyíti a nyálképződést és ezáltal elősegíti az emésztést.

RICY nélkülözhetetlen kerékpározóknak és turistáknak, ugyancsak egye-düli pótlója a dohány élvezetének.

RICY a következő izekben van forgalomban: »Fodormenta«, »Tutti-Frutti«, »Medveozukor«, »Rózsa«, »Ibolya«, »Narancs«, »Kola« és »Nektár«.

Kapható minden gyógyszerárban, drogua-, fűszer- és csemege-üzletben. Vezérképviselőség Magyarország részére: Török József gyógyszerár, Budapest, Király-utca 12, Kochmeister Friedrich utóda, Budapest, Arany János-utca, Klein és Baumel, Budapest, Kerepesi-ut, Brázay Kálmán, Budapest, Múzeum-körút 23. és Angyal és Antal ügynökség, Budapest, VI., Dalszínház-utca 10.

MŰVIRÁG-, SÍRKOSZORU-

ÉS DISZTOLL-GYÁR.

SZEKULESZ R.

(Czégtulajdonos Szekulesz Arthur.)

Alapított 1860-ban.

BUDAPEST, IV., KÁROLY-UTCA 4-5.

Kalapvirágok, virágkalapok csinos, izléses kiállításban. Exotikus növények, mű-, ugyancsak imprágnált (természetes) pálmák és másnemű fák. Finom disztárgyak, virágkosarak, makart-, bronz-s fényképállványok. Menyasszonyi koszorúk s diszek divat sze-rint. Béli készletek s jelmezek előírás és rajz szerint. Színházi, alkalmi s sírkoszorúk szalaggal, nyomással bármely kivitelben a leggyorsabban készíttetnek. A szakmába vágó mindennemű áruk javítás, feligaz. végezt elfogadtatnak. Eladás nagyban, kicsinyben.

Kapható
mindenütt!

PÁRISI-KIÁLLÍTÁSON-KITÜNTETETT
ARCZSZÉPÍTŐ
KIRÁLYNŐ-CRÈME

Csodás hatása azonnal nyilvánul: szeplő, májfolt, bőrtisztatlanság nincs többé. Kisimítja a ráncokat s a bőrt a legkésőbb korig simán és üdén tartja. 1 tégly K. 1.40. — Királynő-hőlgypor, egész világon mint legjobb hőlgypor használva, 3 színben. 1 doboz K. 1.40. — Királynő-szappan, 1 db 1 kor. — Főrakt.: Temesvár J. evőevsz.

MAGYAR MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor, 20.—

Félévre ... 10.—

Negyedévre ... 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Róck Szilárd-utca 18. sz.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adnak vissza.

— Budapest, november hó 30. —

Krónika.

Krupp ur.

— nov. 26.

Az ágyukirály egy félreértés következtében halt meg. Az olasz kormány ugyanis jóakarattal figyelmeztette, hogy a karthausi kolostor Fra Felice barlangjában ne éjjel, hanem napközben tartsa meg a népszerű hangversenyeket, mert a barlang bejárata, a keskeny ösvény miatt, veszélyes. Ezt az intézkedést sokan félremagyarázták, noha ugyanakkor Collenzo, a Capri szigetére kiküldött vizsgálóbíró megállapította, hogy az a Capri szigetén élő német alattvaló, aki, összesen tíz esetben, erkölcstelen dolgokra ragadtatta magát, (s aki egyébként meg akarja őrizni a névtelenséget), nem tévesztendő össze Krupp Frigyes Alfréddal, aki ellen semmi se volt kideríthető. A vizsgálóbíró jelentése minden homályt eloszlatott volna, annyival inkább, mert Collenzo ur állítólag azt is megállapította, hogy a német alattvaló erkölcstelen üzeneteinek idején az ágyukirály nem is tartózkodott Capri szigetén. Más verzió szerint ugyan a vizsgálóbíró, ellenkezőleg, azt állapította meg, hogy a kérdéses időben Krupp Frigyes Alfréd véletlenül Capriban tartózkodott, de ez semmit se jelent, mert tartózkodtak akkor Capriban mások is, akik mindamellett szintén ártatlanok. Elég az hozzá: találkoztak, akik az olasz kormány gyöngéd, jóakaratu, s talán nem egészen *apropos* figyelmeztetését a vizsgálóbíró jelentése ellenére is félreértették és balul magyarázták. Ezt a félreértést aztán elmérgesítette az a véletlen, hogy ugyanakkor, mikor a félreértésből eredt gyanu suttogni kezdett, az ágyukirály nevét bele sodorták a politikába. A legutóbbi községi választások alkalmával tudniillik a lelépő sindaco azzal igyekezett szavazatokat hódítani a maga számára, hogy közzé tette az ágyukirály kijelentését, amely megfenyegette a lakosságot, hogy abban az esetben, ha a régi sindaco nem választják meg újra, örökre el fogja hagyni Caprit, s a szigetet megfosztja attól a sok előnytől, amely ott tartózkodásával összefügg. Az ellenpárt erre felháborodott, s az ágyukirály ellen, akiben most már minden jövőendő küzdelem akadályát látta, kiméretlen ujságharcot kezdett. A párt szócsöve, a nápolyi *Propaganda* című anarchista ujság, határozott alakot adva a félreértésből keletkezett lappangó gyanakvásnak, megvádolta az ágyukirályt, hogy Tiberius korára emlékeztető orgiákat

honosít meg Capri szigetén. Krupp Frigyes Alfréd sajtópórt indított az anarchista lap ellen, s nyomban elhagyta a szigetet. A nápolyi lap cikkeit aztán leköszölte a német *Vormärts* című szocialista ujság, s így lett a félreértésből világraszóló botrány. Ez a botrány Krupp Frigyes Alfrédot igen érzékenyen érintette. Vannak, akik szemébe tudnak nézni minden rosszakaratu vádnak, de vannak olyanok is, akik nem bírják el a rágalmat. Az ágyukirály nem tudta túlélni nevének beszennyezését. Már régóta nem örvendett a legjobb egészségnek; szivbajos, asztmatikus volt, s a véredények elmeszesedésében szenvedett. A legnagyobb nyugalomban se élt volna sokáig, s kevesebb izgalom is elég lett volna neki ahhoz, hogy a szívszélütés megölje. A botrányjal járó sok izgalmat és erős felindulásokat beteg szíve nem tudta elviselni: meghalt, a kikerülhetetlen szívszélütésben, miután előbb néhány szóval megbocsátott az ellene vétőknek.

Meghalt, s most már, meglehet, soha se fog kiderülni, hogy ártatlan volt-e, vagy csakugyan elkövette azt, amivel vádolták. A koporsó előtt a gyanúsítás tévovázik, a vád elhallgat. Vajon sarokba fogják-e szorítani a vádlókat, hogy álljanak elő bizonyítékaikkal? Nem valószínű. Ha a vád nem volt alap nélkül való, senki se fogja követelni a bizonyítékokat; de talán akkor sem, ha csak a leggaládabb rágalomról van szó. A megtorló eljárás már nem ad elégtételt és megnyugvást a halottnak; a kegyelet pedig nem áhithatja a vád tárgyalását. Az a csekély eredmény, hogy a bizonyítani nem tudó vádaskodókat a törvény elítéli, szemben azzal, hogy a teljes világosság az ilyen esetekben szinte elérhetetlen, s a gyanu soha le nem szerelhető: nem éri meg azt, amibe kerül. A meghurczolt halála után hamarosan belepi az egész ügyet a feledés moha; s a kegyelet frissítse fel a rég elhangzott vádat? a kegyelet szorgalmazza a halott lelki bonczolását? a kegyelet konzerválja azt a piszkot, amivel az élőt megdobálták? csak azért, hogy a vád publikálóját be lehessen csukni? Nem. A kegyelet számot fog vetni azzal, hogy a rágalom forrására úgy se találhat rá, hogy a főbűnösöket, a rágalom értelmi szerzőit úgy se érheti utól, s a fél-elégtételt csak azon az áron szerezhetné meg, ha akkor, amidőn már csend ül minden ormon, még egyszer felkavarja azt a szemetet, amit az agyonpiszkoltra hajigáltak. Ezzel nem sok szolgálatot tenne a halott emlékének, s inkább be fogja érni azzal az elégtétellel, amit most a halott végtisztessége nyújt neki.

Igaz, hogy a megvádolt ártatlanságát nem teszi kétségtelenné a császár részvétávirata, tüntető megjele-

nése a temetésen s a vádat keményen letorkoló beszéde, se az, hogy a tőle függők jó embernek ismerték, se az, hogy akik egyébként becsülték, nem akarják elhinni bűnösségét. Nem teszi kétségtelenné ártatlanságát az sem, hogy a vádat nem tudta elviselni. De viszont semmi se szól az ellen, hogy: tökéletesen ártatlan lehetett, olyan ártatlan, mint a ma született bárány. A rágalom oly vakmerő, oly határtalanul szemérmetlen, oly lelketlenül és orozva gyilkoló, hogy néha a szentet is megöli, mert a szent se tud ellene védekezni.

Ehhez képest kiki kedve szerint magyarázhatja az eset tragikumát. Van, aki nemezist lát benne; van, aki azt az okulást meríti belőle, hogy nincs veszedelmesebb az ember hirnévére a politizálásnál: aki érzékeny lelkű, kerülje félve a nagy nyilvánosságot! Az a tanulság is közel esik ide, hogy: ime, hova vezethetnek az apró félreértések! Nemcsak vigjátékokat csinálnak ezek, hanem tragédiákat is. De az ágyukirály tragikumánál érdekesebbnek találjuk Krupp Frigyes Alfréd életét.

*

Krupp Frigyes Alfréd talán nagy ember volt, de mindenesetre igen nagy ur. Mennyiben fejlesztette ujitásával, módosításaival, s a részletek terén saját fölfedezéseivel nagyapja és apja művét, a nevökről elnevezett nagy találmányt: ennek megállapítása és méltánylása nem a közönség és a sajtó, hanem a szakemberek dolga. Föltehetjük, és hallomásból tudjuk, hogy vezetése alatt, vagy bátran mondhatjuk: uralkodása idején a nagy Mű jelentékenyen tökéletesedett, s mivel korunkban elfogadott tétel, hogy az öldöklés szerszámainak tökéletesítői az emberiség legnagyobb jóltevői, mert, közvetve, ők segítik elő leghathatósabban az örök béke ügyét: föl kell tennünk azt is, hogy III. Krupp (Frigyes Alfréd) éppen olyan, vagy majdnem olyan nagy ember volt, mint I. Krupp (Frigyes), vagy II. Krupp (Alfréd), a dinasztia megalapítója. Megjósolhatjuk ugyan, minden különösebb éleslátás nélkül, hogy IV. Kruppot (Arthur), a most elhunyt ágyukirály unakaöcscsét, aki előbb az özvegy s később bizonynyal a maga számlájára fogja vezetni a »czég«-et, hasonlóképpen mint nagy embert fogják elparentálni, mert az esseni ipartelep — Európa legnagyobb ipartelepe — az idők folyamán, s szinte magamagától, egyre tökéletesedni fog; az irigység és az ellenmondás szelleme pedig azt a gyanut is megerezhetheti, hogy az esseni ipartelep, melyet egy tizennégy tagból álló igazgatóság, vagy minisztérium kormányoz, tökéletesedését nem annyira Frigyes Alfréd saját invenzióinak és személyes érdemeinek, hanem inkább a szellemi összeműködésnek s esetleg névtelen mérnökök aprócseprő, vagy nevezetes ötleteinek köszönheti — de mindez nem kisebbitheti Frigyes Alfrédot, mert egyfelől kétségtelen, hogy a nagy feladatok szülik a nagy embereket, másfelől pedig Colbert és Louvois, Turenne és Condé érdemei mind csak XIV. Lajos nagyságát szolgálják.

De vélekedjünk bármiképpen arról, hogy III. Krupp mily rangot foglal el az emberiség hőrszai között, annyi bizonyos, hogy Frigyes Alfréd igen nagy ur volt, aki a

jólét és hatalom örömeit oly mértékben élvezhette, a minőben hajdan a fejedelmeket, a satrapákat kivéve senki se a világon. Az esseni birodalomról — mert így kell nevezni — érdekes részleteket olvashatunk Frigyes Alfréd halála alkalmából. Krupp Frigyesnek még csak egy kis aczélöntője volt Essenben; ebből a kis aczélöntőből fejlődött ki az esseni óriás ipartelep, a világ legnagyobb gyárvállalata. Ez a gyárvállalat több mint ötszáz holdat foglal el; huszonötezer embernél többet foglalkoztat, s minthogy ezek családtagjainak száma ötvenezerre tehető, mintegy nyolczvanezer embernek ad kenyeret. A huszonötezer emberből tizennégyezer az esseni gyárakban dolgozik; a többi a közel lévő bányákban, a neuweidi és sayni fióktelepeken, végül a spanyolországi, bilbaoi bányákban, a honnan a legjobb érczet kapja az esseni gyár. Így volt ez már II. Krupp (Alfréd) életében is. De Frigyes Alfréd alatt az esseni gyár óriásit fejlődött. A német, az osztrákmagyar, az olasz és orosz tábori tüzérség fölfegyverzése mind a Krupp-féle ágyuszerkezeten alapszik; a német tábori, hajó- és parti tüzérség ágyucsövei pedig egytől-egyig a Krupp-féle gyártelepből kerültek ki, amely Franciaországot és Angliát kivéve, minden európai országnak szállított fegyvereket. 1894-ig mintegy 25,000 mindenféle fajta ágyut szállított a »czég«, harmincznégy különböző országnak. De a gyár az ágyukon és más fegyvereken kívül minden e szakba vágó aczélterméket produkál, s 1893-ban például mintegy 230,000 tonnányit szállított. A hatvanas évek közepe óta a Krupp-gyárnak saját vasérc- és szénbányái vannak; bányáinak és kohóinak száma: 547. Van ezenkívül több hatalmas gyártelepe, gázgyárral és villamos teleppel, négy gőzhajója, negyvenkét mérföldre futó vasutvonala, melyen harminczhárom lokomotiv jár, negyven mérföldre terjedő táviró-hálózata és telefon-hálózata; az utóbbinak hétszáz, az előbbinek husz állomása van. A gyártelepnek naponként 2410 tonna kőszénre van szüksége; előállít naponként 3300 tonna aczél, amelynek anyagához 1800 tonna vasérczet saját bányáiból kap. Mindez Frigyes Alfrédnek magának mintegy husz milliót jövedelmezett évenként. A munkások ellátásáról maga a gyár igazgatósága gondoskodik. A lakásépítés, iskoláztatás, laczikonyhák, fogyasztási szövetkezetek, kávémérések, háztartási iskolák, kórházak, fürdők, betegsegítő- és munkáspénztárak szervezése és fentartása mind a gyár gondja. A fogyasztási szövetkezeteknek pedig vannak saját külön malmaik, mészárszékeik, szabó- és csizmadia-műhelyeik stb., azonkívül hatvannyolcz boltjuk. Végül van a munkásoknak negyvenezer kötetre rugó könyvtáruk, amelynek mind a negyvenezer kötetét az ur tanítja, hogy az ur a pokolban is ur.

Nehogy azonban a munkások, tévesen értelmezvén a negyvenezer kötet tartalmát, valami bolondot találjanak cselekedni, Frigyes Alfréd saját külön csendőrséget tartott személyének őrizetére, nem gárdát, csak csendőrséget. A legenda hozzáteszi, hogy a kitünően fizetett csendőrök nem igen tartották ki három-négy évnél tovább; az olvasni nem szerető, vagy a tulságosan sokat olvasó munkások ugyanis oly sűrűn rendeztek jelentéktlenebb zavarásokat, hogy a csendőrök egy pár évi szolgálat után

féltetni kezdték a bőrüket, s mihelyt egy kissé megszedték magukat, odább állottak. Ugyanez a forrás tudni véli, hogy az az épület, melyben Frigyes Alfréd lakott, külső vasredőnyök segítségével teljesen izolálható a fogyasztási szövetkezetektől, a laczkonyháktól s a munkások lakásaitól, arra az esetre, ha a nagyon is kitanult munkások közül sokan találnának hirtelen megörülni.

Ezek után a részletek után nem kell hozzá nagy fantázia, hogy el tudjuk képzelni, milyen volt Frigyes Alfréd élete folyása tizenöt éven át, attól fogva, hogy kormányra jutott. És megérthetjük azt is, hogy nem áhított se állásokra, se címekre és kitüntetésekre. Hogy köszönettel fogadta ugyan, mikor titkos tanácsosnak nevezték ki, de nem reflektált az »exczellenziás« megszólításra, hanem meghagyta, hogy emberei ezentul is egyszerűen Krupp urnak czimezzék. Ez a nagy szerénység erősen emlékeztet a Rohanok göggyére: »Király nem lehetek, a hercegi címet keveslem, Rohan vagyok!« Csakhogy Frigyes Alfréd valósággal király volt és éppen nem meglepő, hogy koporsóját Vilmos császár gyalog fogja kísérni, mintha a testvérét gyászolná.

*

A pápákon kívül, akik az olasz egység elkövetkezéséig csak olyan uralkodók voltak, mint a többi, I. Napoleon volt az egyetlen halandó, aki alulról jutott fel odáig, hogy egyenrangúnak tarthatta magát a legnagyobb földi hatalmak birtoklóival. Az első és alighanem az utolsó, aki ezt a mesés carriert tisztára a maga erejéből csinálta meg.

A pénz erejével azonban ez a carrière most már nem lehetetlen, s minden jel arra mutat, hogy a jövőben lesznek potentátok, akik, anélkül, hogy az uralkodás teendőivel kellene bibelődniök, a tekintélynek és a hatalomnak éppen olyan magas polczára jutnak el, mint a legelső rangú dinaszták. A pénz, az iszonyu sok pénz mindenre képessé tesz. Eddig nem voltak egy kézben olyan szertelen vagyonok, mint manapság. De mióta néhány monstruózus vagyon keletkezett, s mióta a gazdasági élet — főképpen Amerikában — azelőtt el se képzelt arányokban fejlődik: azóta látnivaló, hogy a pénz és hatalom voltaképpen egy, s hogy a szertelen vagyonban a hatalom teljessége is benn foglaltatik. Pierpont Morgan nem kegyelmezhet meg egy halálraitélnak, de mennyivel nagyobb dolgok vannak hatalmában, s hány százezer ember sorsát tartja a kezében, hány milliónak a java, vagy kára függ egy tollvonásától! Hogy aki ide eljutott, abban nincs többé se kicsinyes hiuság, se kicsinyes vágyakozás, érthető. És az is, hogy az ilyen nagy stílu parvenut maguk a dinaszták is respektálják, olyannyira, hogy mint hasonló niveaun állót, nemcsak cselekedeteikben, hanem kifejezetten, a külsőségekben is megbecsülik. Méltán. Mert végre is Krupp, mikor nem adott el fegyvert Franciaországnak és Angliának, értékesebb szövetségese volt Vilmos császárnak, mint — mondjuk: — Románia.

Hogy egy aczélgyártó, vagy egy feltaláló idáig eljuthat: ezt a tömeg az első pillanatra fölemelőnek talál-

hatja. Tehát senki elől sincs elzárva az ut a legmagasabbra! Biz ez fallácia. Először: milliárdok közül csak egy juthat el erre a magaslatra; a nagy lutrit megütni százezerszer könnyebb, mint ez a carrière. Másodszor: a legjobb esetben is két-három generáció kell ama szertelen vagyonhoz, mely az ilyen magasra emelkedést lehetővé teszi. Nincs sok köszönet benne a tömegre nézve. Ellenkezőleg, a szocialistákra csak lehangelő lehet az, hogy keletkeznek hatalmasságok azok sorában, akik mindörökké csak Krupp urak maradnak. Mert ez intő jel arra, hogy ha egyszer nem lesznek nemzeti társadalmak, s nem lesznek többé uralkodók: hatalom mindig lesz, és mindig lesznek satrapák, akik ha nem viselnek koronát a fejükön, annál rosszabb a sokaságra nézve.

Arra a roppant hatalomra gondolva, melyet az essen i partelep képvisel, közel a föltevés, hogy Kruppnak a halála, meglehet, semmi összefüggésben se volt a legutóbbi eseményekkel. Olyan magasan állott, hogy a vád nem érhetett fel hozzá. Láta, hogy alant kiabálnak, s alighanem egyszerűen megvetette a kiabálókat. Bizonyára bosszantotta a láрма, de izgalmakat, felindulást azok, akiket lenézett, nem okozhattak neki. És meghalt, mert elkövetkezett az órája; amint a szélütés utolérheti az embert, kivált a szivbajos embert, a jókedv és az öröm pillanatában is, amikor egy pezsgős poharat tart a kezében, s kocint, rámosolyogva egy kedves, szép leányra.

Ambrus Zoltán.

Kis amorettem . . .

I.

*Kis amorettem, óh hiába
Kulcsolod össze két kezed!
Ő nincsen itt, ő nem szeret.*

*Kis amorettem, éjjel-nappal
Szüntelenül várom, lesem,
S ő nem jön ide sohasem.*

*Kis amorettem, szárnyas isten,
Attól félek — egy szép napon —
Kihajtlak az ablakon!*

II.

*Kis amorettem, a multkor haragomban
Ugy-e hogy megsértettelek?
Kis amorettem, visszavonok mindent —
Megint szeretlek tégedet.*

*Fürlös fejcskéd, két aranyos szárnyad
Megint olyan kedves nekem,
Megint levéled sutlogok felőle
Csendes, álmatlan éjeken.*

*S te értesz engem. Sutlogó szavadból
Oly édes biztatás beszél:
»Ne sirj kis urnóm, megvirrad nekünk is!
Még visszatér! Még visszatér!»*

Erdős Renée.

Katóka kegyelmes asszony.

Írta: MALONYAY DEZSŐ.

I.

Andalító juniusi éjszaka volt.

A kegyelmes asszony, — tavaly még: Dobrótyz Sándorné, született Osorhejy Katinka; az idén ismét csak: a szép Katóka, — megint a Margitszigeten korhelykedett a gavallérjaival. Mind az öttel.

Muzsikáltatta magát.

Ma este két nótája volt. Az egyik, — éppen ezt huzza a cigány:

»Ütött, kopott a hegedűm, törött a vonója,
Bomladozik, foszladozik mind a négy húr róla.
Hej, panaszos a nótája, de kevesen értik,
Csak akinek lelke beteg, vagy a szíve vérzik.«

— No még egyszer!...

Aztán megint, meg újra, meg még egyszer, — a kegyelmes asszony nem győzött betelni vele, a nótájával. A cigányt se szánta volna megcsókolni érte. Szeretett volna garázdálkodni is egy kicsit. De még sokan voltak a vendéglő teraszán, illedelmes civil népség és Takáts bácsi is megharagudott volna.

Mellette ült legfiatalabb gavallérja: Bezdédy Pistuka.

Eppen olyan fiatal, mint a szép asszony — majdnem huszonnégy esztendő. Pistuka az idén tanul kurizálni, meg monoklit hordani. Egyéb dolga is van a kegyelmes asszony mellett.

— No most! — int neki Katóka kegyelmes asszony, s Pistuka rögtön földhöz csap egy pezsgős poharat.

Ez az ő dolga.

Roppant komolyan csapkodja földhöz a poharakat és diszkréten. Ami fő, Pistuka szeméről még egyszer se pottyant le ma este a monokli.

Másik oldalt ült Dobrótyz Sándor, — kamarás, tetszik tudni! — éppen az a Dobrótyz, akinek tavaly ilyenkor még a felesége volt a szép Katóka. Ő most inkább busul és sóhajtozik is, mert mindegyre szerelmesebb az ő volt feleségibe, s nagyon megbánta már, hogy a multkor beleegyezett a válásba.

— Láska, Sándor, — biztatja őt Katóka kegyelmes asszony, — milyen csacsiságot csinált maga! Annyi szent, egy csöppet se ért az asszonyokhoz. Én, tudja, ha magának vagyok, én el nem váltam volna!... Nem én! Ha megköti magát, ma is a felesége vagyok még.

— Katókám! édes Katókám! — könyörög neki a kamarás. Csak még egyszer!

— Szó sincs róla!

— Milyen számár voltam én!

— De milyen!

Gaál Pali, a harmadik gavallér, ezuttal is becsület-szavát adta már, hogy olyan szép asszony, mint a kegyelmes, nem járt a földön a keresztény időszámítás óta.

— Katóka, hallja, magát csak Bernardino Luini tudta volna lefősteni. Az ő Colombineja hasonlít egy kicsit magához. Majdnem olyan herczig, mint maga, profilban.

Gaál Palit, ugyanis, annak idején, igen jól nevelte az édes papája, Gaál Barnabás, a volt nógrádi főispán. Utazni is elküldte. A Pali, hazafelé jövet, hogy komoly tapasztalatait dokumentálja az öregnek, Velenczében összevásárolt egy rakás ócska könyvet, meg fotográfiát; az antikvárius a fotográfiák közé pakolta, legfölül, a pétervári műkincs képét, Colombineát is. Ejnye de fess talián! — gondolta a Pali s annyira megtetszett neki a gömbölyű vállu, dekoltált menyecske, hogy azért bizony akár

ma is visszautaznék Itáliába, ahol csak az a mizéria, hogy az emberek nem tudnak magyarul. Azóta, — van már tiz-tizenkét esztendeje, — a Pali szorgalmasan keresi hát itthon Colombineát.

A negyedik, Bolsa Dani, ő legnyugodtabb az öt között. Csak győzni kell, biztos, mint a kártyában. Aki győzi, annak megjön a maga fertályórája. A fehérlép éppen olyan, mint a kártyaszerencse. Ő nevezte el kegyelmes asszonynak Katókat.

— Miért? — akarta tudni Katóka.

— Hát mert annyira jó volna, ha kegyelmes volna.

— Az attól függ! — mondta jelentőségteljesen a gonosz Katóka.

Az ötödik: Ladók Ferdi.

Hallgat egész este. Neheztel. Ő nem járja tovább a bolondját! Vele ne komédiázzanak tovább! Aki játszik, az fizessen! Látszik rajta, hogy ő nagy dologra készül. A kegyelmes asszony hagyja, hogy készüljön.

Volna ugyan egy hatodik gavallér is, de ő nem is annyira gavallér, ő csak Takáts Mihály dr.

A Takáts bácsi!

Vannak emberek, akik már huszesztendőskorokban bácsik: ő ilyen, pedig alig több harmincz évesnél. Ő ül a kegyelmes asszony mögött, nála a mantil, ő vigyáz, hogy a kegyelmes asszony meg ne hüljön s egyéb bolondot se cselekedjék. Nála áll ilyenkor a kegyelmes asszony tárczája; a minap is ő váltotta vissza a cigánytól azt a karpereczet, amit a kegyelmes asszony a primás hegedűjére akasztott. Ezért a nótáért:

»Hegedülnek, szépen muzsikálnak.
Jó kedve van az egész világnak.
Ugrándoznak, járkál a bolondját...
Én nem tudom... nekem csak úgy mondják.«

— Micsoda jó férj lesz magából, Takáts bácsi! Maga mindig megkeni majd az ajtót, ha nyikorog, ugy-e? Takáts bácsi ráhagyja:

— Jó, jó! csak vigyázzunk... Féltizenegy. Tizenegykor indul az utolsó hajó, jó lesz készülődni.

Előbb a napi rapportot!

— Urak! — szól Katóka, ma mi rosszat hallottak rólam a városban? Miért kergetett el az uram? Tessék beszámolni.

Gaál Pali azt hallotta újból, hogy Katóka megcsalta az urát esküvőjük után négy hónapra.

— Nem igaz! — ugrik föl dühösen a néhai férj, a kamarás.

— Pszt, — csitítja őt néhai felesége. — Attól függ, kivel? Négyet már hallottunk, ki az az ötödik?

— Valami Galló, vagy Galló, vagy... én bizony nem emlékszem a nevére.

— Tessék máskor jobban megjegyezni. Most az egyszer megmondom én magának. A kis Galtow báró, főhadnagy a négyeseknél. Pompásan járja a valcert. Nagyszerű löfejet tud gyurni kenyérbélből.

— Szemtelenység! — dühösködik a néhai férj, a kamarás. — Egyszer volt a házunknál, az őszi manöver... Az a vékony dongáju német!

— Pszt, — csitítja őt néhai felesége. — Ne bántsa a bárómat. Ha maga úgy tudna táncolni, barátom!... Hát még? Ki tud egy hatodikat?

Bolsa Dani azt hallotta újabban, hogy Katókat nem győzte az ura pénzzel, (»Ebben van valami!« — helyesli Katóka), hogy Katóka mindent elpredált volna, (»Nem lehetetlen!«) hogy Katóka nem törődött, csak a tükrével, (»Ki merné tagadni!«) hogy Katóka...

— De ezt már nem is mondhatom meg, — haszonlatankodik Bolsa.

— Mi az?! Hallani akarom! Ki vele! Ki mondta? — fenyegetőzik a néhai férj.

— Csitt! — szól rá a kegyelmes asszony. — Ezt majd megmondja nekem Bolsa, négyszem közt.

És már előre mulat azon, amit neki Bolsa mond majd, négyszem közt. Csillog is a szeme. Kár, hogy az a Pistuka soha se hall semmit.

— Csak előttem merné önt bántani valaki! — fenyegetőzik Pistuka és nem pottyán le szeméről a monokli.

— Szeretnék már egyszer egy emberre akadni, hogy pofon verjem! — vágyakozik komoran a néhai férj.

— Hohó! barátom, lassabban! Magának semmi jussa pofozkodni én értem. Ki engedte meg?!... Maga csak olyan szimpla gavallérom már, mint akárki. Ha valaki információért fordul magához, maga, mint legjobban értesült fél, kötelességének tekintse a következő fölvilágosítást nyújtani az illetőnek:

(És reczitálta, mintha papirosról olvasná:)

»Katóka vagyonos volt, én kevésbé. De én kamarás vagyok, s Katóka méltóságos asszony óhajtott lenni. Mielőtt vagyunkat illő egyetértéssel elverhettük volna, időközben engesztelhetetlen gyűlölség támadt közöttünk. Levonván tarthatatlan helyzetünk morális tanulságait, két évi házasság után közös megegyezéssel válópórt indítottunk. Februárban elváltunk. Azóta Katóka Pesten garázdálkodik és én is Pesten töltöm időmet. Mivel szépen viseltem magamat a válóper folyamán, Katóka megengedte, hogy én is kurizáljak neki. Jelenleg öten kurizálunk neki és Takáts Mihály dr. vigyáz ránk, hogy össze ne vesszünk Katóka miatt és mindig illedelmesen viseljük magunkat. Mi vagyunk a Katóka rendes hivatalnokai. Jelenleg az összes állások be vannak töltve. Üresedésre nincs kilátás, hacsak Ladók Ferdi föl nem mond.»

Egyet kaczagott:

— Punktum. Tessék ideadni a keztyűmet.

Ladók nem nevetett. A bajuszát sodorgatta. Szép fekete bajusza van.

Mialatt a kegyelmes asszony keztyűjét huzta föl, a czigány még egyszer eljátszotta:

... Ugrándoznak, járják a bolondját ...

Én nem tudom ... nekem csak úgy mondják ...

— A czigányt én fizetem, — utasította Takáts bácsit Katóka halkan. — Vagyoni viszonyaim, mint a városban mondják, megengedik, hogy én lumpoltassam a gavallérajaimat. Gyerünk!

Mind az öten melléje tolakodtak.

— Hohó! fiuk! ez így unalmas! Sorsot kell huzni. Takáts bácsi ügyel, hogy a sorshuzásnál csalás ne történjék. Gyujtót huztak.

— Ladók! — jelentette Takáts bácsi.

— A karját! A többi előttem. Négy lépés. Az uton senkibe belekötni nem szabad. Ha valaki eltátja rám a száját, vagy fixirozni találja a hajón, az azt jelenti, hogy szép vagyok. Szeretem, ha engem bámul a civilizált. Azzal kaczerkodom, akivel nekem tetszik. A hivatalnokaimnak semmi közük hozzá. Mehetünk!

Négy hivatalnok ment elül, utánuk Katóka, karonfogvást Ladók Ferdivel, mögöttük a mantillal s napernyővel Takáts Mihály dr.

Takáts bácsi áhitatos gyöngédséggel vitte azt a napernyőt. Akár maga Katóka lett volna a karján. Remek napernyő, annyi bizonyos, halovány, liláselyem szirmokból: kinyitva olyan, mint egy nagy mályvavirág.

És Katóka is, mint egy magasra nőtt, karcsu száru, csudálatos szép virág. Nem is megy, a holdsugár lengeti s mint ahol tündér halad el, — Titánia udvara, — ezer kis ezüst csengetyű cseng a nyomán.

A lilásfehér villámos fényben még magasabb; dús redőkben omló, könnyű, fekete linon köntöse alatt suhog a selyem, széles karimájú szalmakalapján egy marék lila

mályva s hatalmas fehér strucztoll. A tollat meg-meglibenti a Duna felől kapkodó langyos éjféli szellő.

Bizony, eltátja utána a száját minden civilizált népség.

Egy főtisztelendő ur, — jóízűen bóbiskolt eddig a szigeti kis patika előtt a platán alatt, — szinte keresztet vet, amikor elhalad előtte Katóka. És ne vigy minket a kísértetbe!...

— Elég a tréfából! — mormogja sötéten Ladók Ferdi. — Ez így nem mehet tovább!

— Miért nem szól? — incselkedik vele, s kaczagva sajnálja a kegyelmes asszony.

— Katóka!

— Ne szorongassa a karomat. Fáj... Különben sem vagyok magával megelégedve. Semmi hallása. Innen-onnan három hónapja már, hogy a nótáimat hallgatja, egyiket se tudja még becsületesen. Igaza van, ez így nem mehet tovább. Komolyabban kell foglalkoznom magával. Ide hallgasson!

És halkan, kedvesen fütyülni kezdte neki:

Ugrándoznak, járják a bolondját ...

Én nem tudom ... nekem csak úgy mondják ...

A hajóhidnál sokan voltak. Az asszonyok összesugtak, az urak feszengtek, mozgolódni kezdtek, mint a kakas, amikor a taraját hegyezi, — zszibong az egész major alja. Katóka pompásan mulatott.

— Nagyszerűek! Amikor így tetszeni akarnak! Kinálják magukat!... Milyen nagyszerűek maguk! Nézze, Ladók, én mindig várom, hogy egyszer csak kukorékolni kezd mögöttem valaki... Képzelve, a Koronaherczeg-utczában, a déli korzón!...

Már most a többi négy hivatalnok is szeretett volna közelebb maradni a szép principálshoz.

— Pardon, urak! Ladók Ferdi huzta a gyujtót. Ma ő parádézik velem, míg a hajó megérkezik.

A hajó még Ó-Budán volt. Addig fölsétálhatunk a vizesésig. Szeliden sütött le a lombok közt a hold, merő ezüst a Duna.

— Ladók! tudna maga verset írni erről?

Ladóknak nem izlett a tréfa. Nem is felelt. Mentek tovább. Mind beszédesebb, mind veszedelmesebb volt már arrafelé a juniusi éjszaka csöndje. Mintha a kegyelmes asszony is megilletődött volna, hallgatott.

— Katóka! Magával nem lehet komolyan beszélni?...

— Nem. Amikor maguk komolyan kezdenek beszélni, már akkor bizonyos, hogy valami bolondot akarnak elkövetetni velünk. Gyászruhában nem tánczolkok. Jön a hajó. Forduljunk vissza.

— Nincs szive?!

— Minek az maguknak.

— Hallgasson meg.

— Majd a hajón.

A hajón, a Margithid alatt, a kegyelmes asszony így szólt:

— Ladók audenciát kért. Kap öt percet. Takáts bácsi! Elő az órát! Amikor az öt perc lejárt, tessék utánunk jönni. A karját, Ladók.

Karonfogta s lesétált vele a hajó végére. Ott leült a kötélrakásra.

— Szeret!... Ugy-e ezt akarja mondani? Hát aztán?

A férfi ökölbe szorított kézzel állt előtte, alig tudott uralkodni magán.

— Igen, szeretem, — s mint a parázs, izzott a hangja. — Nem tűröm, hogy rajtam mulasson.

Katóka egy kicsi kis pillanatig nem is mosolygott. Megrezzent s mintha kezet akart volna nyújtani az erős, magas, daliás embernek. Az mohón, mindjárt szelidebben kapott a keze után és engedelmesen sugta:

— Katóka! szeretem.

— És?
— Szeretem.

A kegyelmes asszony fölállt. Már mosolygott.

— Barátom, maga valamit elfelejtett.

— Nem tudok élni maga nélkül.

— És?

Ladók hallgatott.

— Lásza! Elfelejtí, hogy képes volna feleségül is venni. Ugy-e?

— Igen, — mondta mohón Ladók.

— Mindjárt gondoltam, — kaczagott Katóka.

— Ha kívánom, kész itt a Dunába ugrani. Milyen náthát kapna!... Sajnálom, édes barátom, nem lehet. Mit szólna a többi négy?... Nem illenék így cserben hagynom őket. Az öt percz mindjárt letelt. Vége az audienciának.

A megalázott férfi indulattól reszkető hangján, rekedten szólt Ladók:

— Vigyázzon! Engem nem lehet így letárgyalni. Miért fogadta eddig az udvarlásomat? Láta, hogy szeretem: miért játszott velem?

Katóka vállat vont.

— Felelősséget vállal azért, ami történni fog?

A kegyelmes asszony bólintott. Ő felelősséget vállal.

— Maga az enyim lesz, vagy pedig — —

— Nos?

— Meglövöm magam. Számoljon majd a lelkiismeretével, ha van.

Katóka nyugodtan, ahogy eddig még egyik hivatalnok se hallotta, így szólt:

— Meglővi magát?... Meghal értem?... Az könnyű. De élni egy asszonyért, megérteni, megbecsülni, boldogítani, ez már nem olyan kényelmes. Ló és puska mellé, egy-egy asszony is... Legelőbb arra vágyott, hogy a szeretője legyen. Hogyne! Egy elvált, fiatal asszony, akiről mindenki tud a kaszinóban valami érdekeset, — gavallérkötelesség elhódítani más orra elől! Most már, szükség esetén, el is venne. Így még jutányosabb, van vagyonom, s egy embernek már voltam is a felesége. Annak idején támadhat közöttünk is engesztelhetetlen gyűlölség. És ha ez se használ, ha nem tágitok, — számoljak a lelkiismerettemmel, mert maga főbelövi magát!... Ladók! Holnap este megint a Margitszigeten vacsorálunk. Mind az öten. Lesz szíves kérem és nem lövi főbe magát.

Az eskü-téri hajóállomásnál várta a kegyelmes asszonyt az ő fess számozatlanja.

Kecsesen ugrott a kocsiba. Bezdédy Pistukának megengedte, hogy megcsókolja a kis ujját (bravó! Pistukának akkor se pottyant le a monoklija!), a többivel kezét szorított, Takáts bácsi gondosan térdére igazgatta a takarót s haza!...

— A viszontlátásra! Holnap, a szigeten!

A gumikerekek lágyan röpitették. A Kerepesi-ut elején odaszólt a kocsisnak:

— A ligetbe!

Gyönyörű éjszaka volt, a kegyelmes asszony kétszer megjárta a Stefánia-utat, kissé szendergett is, a kalapján libegő fehér toll meg-megérintette szép nyakát.

— Istenem! milyen kár, hogy már hazaértem, — sóhajtott, amikor hazaért vele a kocsis. A kapu előtt egy bérkocsi állt. A kocsis horkolt a bakon.

II.

Angol komornája, a hűséges Netty, méltatlankodva jelentette, hogy:

— Az a két dzsentlmen, a szalonban már nagyon régen várakozik.

— Éjfélután! Két dzsentlemen, nálam!... Netty, maga félrebeszél!

— Igen, a szalonban. Miszter Dobróty és miszter... — ezt már csak úgy mutatta, hogy az a miszter, akinek ablak van az egyik szemén.

No, ez mulatságos lesz! Miféle lovagias ügyben alkalmatlankodik ez a két miszter, éjfél után? Hogy mer-tek idejönni?

— És maga, Netty, hogy merte őket bebocsátani?

— Azt mondták, egy haldoklótól jönnek.

— Ladók! — sikoltott Katóka s szaladt a szalonba.

— Ladók meglőtte magát? — kérdezte lelkendezve, néhai urától.

Bezdédy Pistuka csaknem sirt, ami roppant bajos monoklivál; dadogva csudálkozott:

— Ni! már tudja?... Szegény Ferdi!...

A kamarás is meg volt hatva, de azért előbb ő vallatta volna néhai feleségét:

— Honnan tudja?... Két órája várjuk. Hol volt ilyen késő éjszaka?

— Mi köze hozzá! Ladókról beszéljen.

— Ugy volt, hogy mi a kaszinóba mentünk, ő megígérte, hogy utánunk jön. Alig osztottunk, szalad Józsi, Ladók inasa, hogy a gazdája...

— Eh! Meghalt?

— Még él, — szipogott Pistuka.

— A mentők átszállították a Vöröskereszt-kórházba...

Magát emlegeti, azért jöttünk... De...

— Gyerünk.

— De... — s miszter Dobróty okvetetlenkedni akart.

Katóka, úgy ahogy volt, egy zsebkendőt se vett magához, indult.

— Pistuka, maga siessen Takátshoz. (Az, persze, nem ment magukkal a kaszinóba!) Mondja meg neki, kéretem át a kórházba.

Néhai urához egy kukkot se szólt az egész uton. A hidon moralizálni kezdett a kocsiban a kamarás:

— Mit szólnak majd ehhez megint?... Ladók meglővi magát, s Katóka éjnek idején, szalad hozzá. Azt szeretném tudni mi történhetett maguk közt, hogy — —

— Semmi köze hozzá.

— De, édesem — —

— Csitt. Szégyelje magát.

III.

Jó kemény lövés volt, átfurta a mellkast, a golyó a hátsó bordákon tévedt félre. Ha a tüdőt nem érte, talán megél Ladók.

A golyót egyelőre nem is keresték.

A kegyelmes asszony szelíden megsimogatta az eszméletlen, holtápadt ember homlokát. Nem sirt, komoly volt és roppant nyugodt. Kijelentette:

— Itt maradok. Én ápolom.

Takátsot kérte, intézkedjék, hogy közvetlenül a sebesült mellett kapjon szobát, Takátsot küldte át Nettyhez is.

— Netty tudja, mire lesz szükségem. Két palaczk kölni vizet is hozzon át. A szekreter felső fiókjában vannak a kulcsaim, azt maga tegye zsebre.

Ladók csak a következő éjszaka kezdett eszmélni. Pihegett:

— Szomjas vagyok...

Katóka gyöngéden, mint édesanya szenvedő kis fia fejét, ölelte magasabbra Ladók fejét s inni adott neki.

— Katóka — suttogta a beteg s mintha az volna a legtermészetesebb, hogy Katóka ápolja.

Katóka pedig olyan boldog volt, olyan hálás ezért.

Biztatta az orvos is: most már remélhetünk...

Ideje. Éppen harminczhat órája, hogy a kegyelmes asszony nem mozdult a sebesült mellől. Még az a ruha volt rajta, amiben a mult este korhelykedtek a Margit-szigeten.

Hatodnap megkeresték, meg is találták a golyót.

Ladók Ferdi, — beszélnie még alig volt szabad, — azt tutogta Katókanak:

— Aranyba foglaltatom, s ugy-e mindig viselni fogja?

Az asszony arcza elborult.

Bólintott: igen, igen...

Hat nap óta ma érzett először fáradtságot. A délután egy részét szobájában töltötte, addig egy apácza volt a beteg mellett, akit kétszer is beküldött hozzá a beteg, hogy hol marad olyan sokáig?

Estefelé vidáman lépett be Ladókhoz s mosolyogva mondta, hogy milyen jól kipihente magát.

Pistuka szorgalmasan hordta az ibolyát a kegyelmes asszonynak; néhai ura nem győzte csodálni, hogy milyen odaadással tud beteget ápolni.

— Becsülemre, soha sem hittem volna, hogy maga ilyen komoly asszony...

De a másik két gavallér a hét végén már elmáradozott. Mit gíbiczeljenek tovább?! Az asszony Ferdié, az már világos. Odahurczolkodott hozzá. Utóvégre, ha jól meggondoljuk, meg is érdemi Ferdi.

— Te meglótted volna érte magad? — kérdezte Pali.

— Hát te? — kérdezte Bolsa Dani.

Ladók pedig szép csöndesen gyógyult.

Megszokta, hogy Katóka mindig mellette legyen; párnáját Katóka igazította meg, egy csöpp vizet le nem nyelt volna Katóka nélkül. Olykor bántotta szemét a világosság, be kellett sötétíteni a szobát s Katóka órákig ült ágya mellett a sötét szobában.

— A kezét, — tutogta a beteg.

Katóka odaadta a kezét, s Ladók csak olyankor bocsátotta el, amikor elszunnyadt.

Egyszer, — már akkor megnyugtatta az orvos, hogy többé nincs veszedelem, — egy tikkasztó juliusi délután, álomból ébredt s nézte az asszonyt.

Katóka olvasott. Behunyta utóbb szemét s elgondolkozott.

— Milyen szép! — szólt rá tikkadt hangon.

Az asszony riadtan csukta be a könyvet.

— Milyen furcsa, hogy maga itt van mellettem...

Katóka mosolygott. Aztán egyébről beszéltek. Este kérte Ladók:

— Csókoljon meg.

Az asszony pillanatig habozott, majd engedelmesen följe hajolt s megcsókolta a homlokát.

— Szeretsz? — tutogta a kipirult férfi.

— Ugyan, ne izgassa magát, — mondta szeliden Katóka és ott maradt mellette, czirógatta a homlokát s a férfi olyan jól érezte magát, el is szunnyadt.

Katóka nézte hosszasan, milyen jóízűen alszik... Olyan bánatos volt a Katóka nézése...

Nesztelenül kiment.

Másnap délután valaki kereste Katókát. A szokott-nál tovább odamaradt vendégével szobájában. A beteg beküldött utána.

— Ugyan, hol marad ennyi ideig? Ki volt itt? Velem már nem is törődik. Ki volt itt?

— Látogató.

— Kicsoda?!

Az asszony nem felelt, s Ladók elröstelte magát.

— Bocsásson meg... De lássa... Katóka!... Ugy-e az enyim vagy?... Milyen boldogok leszünk! Csak már meggyógyulnék! Meddig kell még itt maradnom? Ugy utálom már ezeket a falakat. Megbolondulok itt. Szeretnék hazamenni.

Az, hogy Katóka is unhatja talán már a kórházat, eszébe se jutott. Soha, egyetlen egyszer se kérdezte: mint szántad rá magad, hogy ide jöjj? Fáradt vagy? Miért vagy annyira sápadt? Mit szólnak hozzá, hogy te, az a vig asszony, most itt apáczáskodol mellettem?

Természetes! Én meglóttam magam érted, te szeretsz, majd boldogok leszünk.

Igy gyógyult meg Ladók Ferdi.

Az orvos még pihenést ajánlott, de már nem volt maradása: haza megy, unja a kórházat.

— Jó, — mondta az orvos, — de vigyázzon magára.

— Vigyázok! vigyázok, — s indult volna azonnal.

— Katóka! milyen kedves volna, ha hazakisérne.

— Éppen ajánlani akartam. Lássa, hogy eltalálta szándékomat, — kaczagott a kegyelmes asszony, azon a régi, margitszigeti hangon.

Csakugyan, a kórházból ő kísérte haza lakására Ladókat.

Józsi fogadta őket. Figyelmes fiú a Józsi, virágot is rakott a vázába. A csinos legénylakás teljes rendben volt, mint amikor női látogatót vártak.

— Édes Katókám! Itthon vagyunk!

— Csak csöndesen, barátom! Azt ígérte az orvosnak, hogy vigyáz magára. Én hazakisértem s most majd én is haza nézek.

— Mikor látogat meg?

A kegyelmes asszony jóízűen kaczagott.

— Csak nem akar itthagyni?

— De igen.

— Hát mit csinált eddig velem?

— Az adósságomat róttam le. Meglőtte értem magát, én ápoltam. Meggyógyult, kvittek vagyunk. Reményilem, már most többre becsül, semhogy megismételné velem azt, amit tett.

— De én... én szeretem...

A kegyelmes asszony olyan csókolni valóan komoly volt:

— Hiszem. Szeret. A maga módja szerint. Barátom, a szerelem nem elég a boldogsághoz. Nézze!... az uram is szeretett, máig se tudja ki vagyok, kis hijja, hogy olyan nem lettem mellette, amilyennek tartanak, amilyennek maga is tartott, amikor először mondta, hogy szeret. Oh! milyen kevésre becsülnek maguk minket s éppen, amikor azt hiszik, hogy imádnak! Önzés, hiuság a szerelemük, aztán csodálják, hogy mi is léhák leszünk. Nem vagyok én kis macska, akit a sarokba hajthat, ha czirógatni elunja. Magát esetleg — — harminczhat óráig, majd azt hittem, hogy szeretem... Ne csináljunk bolondot. Irózom a szerelemtől.

— Kompromittáltam!

— Nem engem, édes barátom. Azt bizza rám. Magát kompromittálná, ha feleségül venne.

— Katóka! — hebegte a férfi.

Igazán szenvedett.

— Férjhez megyek. Képzelje, Takáts bácsihoz...

Ő még hiszi, hogy vannak tisztességes asszonyok... A minap, — emlékszik, amikor maga olyan bántóan vallatott, hogy ki járt nálam, — akkor kért feleségül. Az a komoly, meglett férfi, az apját küldte hozzám, egy őszszakálu, kedves öreg urat. Mint egy gyerek!... Ő soha se mondta, az apjával üzent meg, hogy szeret... Lássa, ő megismert, megértett engem. Pedig a város már magának testált, már Bezdédy Pistuka is beszüntette az ibolyáit, lemondott rólam Pistuka is, a maga javára. Takáts bácsi azonban megértette, hogy mit csinálok s csak annál többre becsült. Ez a szerelemvallomás. Különös ugy-e, hogy mi, akiknek maguk kurizálnak, akiket esetleg feleségül is vesznek, akikért képesek meglőni magukat, — hogy mi gondolkozni is szoktunk?!... A kezét, Ladók... Bucsuzzunk. Nyári bolondság volt, jön majd az ősz, a tél... Csókolja meg a homlokomat. Megérdemlem.

És elment.

Csakugyan elment. A szép kegyelmes asszony, Katóka.

Fészket rak a fecske . . .

— Bardi Rachel. —

*Fészket rak a fecske az eresz alatt . . .
S nekem még nincs ime fészke.
Lesznek piczi fecskék . . . S angyalomat
Én már ringatva becézem.*

*Sarlózva a réten, a lány, a legény
Mind csak azt sziszegi, súgja:
Hejh, szégyenkezhettek ám a kezén
A póre, gyűrűtlen újja! . . .*

*Ki elcsavarta szegény fejemet:
Óh szépen kerekelt oldott.
Pár rongya maradt csak rám s kinevet:
Hisz van helyette porontyod!*

*Én kicsi porontyom, kicsi fiam!
Szerettek is, óh beh szerettek!
Királyok büszke kastélyaiban
Sincs párja az én kicsinyemnek.*

*Azoké, akiket megeskelt a pap,
Ugy jön csak az is a világra! . . .
S az ajaka annak se pirosabb
S nem kéklőbb a szeme párja!*

Telekes Béla.

SAISON.

Jégvirágok.

— nov. 27.

Messziről nézem a kék tükrön suhanó alakokat s meg kell vallanom, hogy a kép tetszetős: a háttérben fehér hófantáziák, fölöttük ragyogó azur égbolt s előttük ideges, gyors silhouettek, melyeket mintha óriás kéz kavargatna a sodronykerítéses katlanban. Hozzá oroszos, friss hangulat: a hintók közt szánkós lovak csörögnek, nagy prémes Lenskyk sétálnak a partokon s a zene mazurka-ritmusában ostorok pattogása hallatszik. A sivár kőfalak között egy megfagyott, de így is tetszetős oázis bukkan föl, telve színekkel, pajkos jókedvvel és egymásra akadt fenyőfákkal meg pálmákkal. A korcsolyázó sport évek folyamán nagyot nőtt s én régi muszkabarát alig ösmerek rá. Ime, így változik a világ, egy évtized elég hozzá, hogy kikopjunk s meg ne értessünk: A szívek, a melyeket Halifaxom egykor a jégre rajzolt, elolvadtak, de viszont a szívek, a melyekért küzdött, megfagytak. Az egykori ideálok belekerültek a melegedő-szobákba s alakom mindössze egy kósza árnyék nekik, egy kíváncsi mizantrópé, aki senkit sem érdekel.

Mégis megteszem, hogy foglalkozom a jéggel, mert úgy érzem egyéb jogczimem is van hozzá, mint a fotográfias korcsolyázójegy. A jég ép úgy a mai társadalomé, mint akár a parlament, akár a színház, akár a közélet, a melyről kritikát mondani kötelesség és szokás. A mi társaságos életünknek ugyanis alig van formája, a melyben

a nyilvánosság elé kerül, s módot nyújt rá, hogy a szemlélődő ítéletet mondjon róla. Szokások, hajlamok, félszések, erények elbujnak a magánélet korlátai mögött s a legfigyelmesebb íróknak is csak a külsőségek maradnak. Az igazi élet csinos aknában: szalónokban, fogadótermekben, hintókban, kastélyokban folyik, távol az objektív kritikától és analízistől. Hogyne fordulna hát az ember az alkalomhoz, hogy a mai Budapestnek néhány színét rakja pallettájára.

A mai korcsolyázásnak, tisztesség ne essék mondván, annyi köze van a jéghez, mint a bereknek a világitáshoz. Csinos hangulat, ügyes paysage-zsal, érdeket keltő vonásokkal, amely azonban ép úgy helyet foglalhatna a tánczteremben vagy a futtatópályán, mint a sima tükrön. Az igazi, régi jég ma már nincs s nem is lesz többé. Hol van az az idő, mikor a város népe, mint egy meglevenedett Snyders-kép, kivonult a város végébe mulatni recsegő trombitaszó mellett s piros-pozsgás ábrázatok, bureaukból kiszabadult nyárspolgárok, nekividult lateinerek szántották fel a jég hátát? Ott eviczkélt Andrassy Gyula, a partról nézte a haza bölcse s a derék Székács professzor, mint az óra járta körül a havas buczkákat. Asszonyt, leányt alig lehetett látni s a sport annalesei a tanuim, hogy nagy küzdelem volt, amíg a pruderiát legyőzni sikerült s a tó hátán megjelent az első szoknya. De amint karcsu bokákra illeszkedett az aczél, megindult az emanczipáció s ma a korcsolyázás par excellence asszonyi mulatság, holott veleje szerint mindenkinek inkább való, mint a gyengébb nemnek.

Bebizonyítani e tételt valóban nem nehéz. A szépség mindenütt karöltve járt az ives vonalakkal s a női báj, mint a szobor a festéktől, irtózik a rítkó színezéstől. A korcsolyázás csupa szögletes mozdulat s még a legügyesebben kivágott nyolczas is egy rémes hegyes vagy tompa szög szatiri táncza. Az alak nemessége elvész, a láb dominálja a termetet s az arcz csupán fokmérője a kegyetlen gimnasztikának, amely férfi-izmot és férfi-tűrelmet kíván meg. A korcsolyázni tanuló leánynál nincs izléstelenebb látvány, amint csunyává lesz minden nő, ha nem a felső test s az ábrázat ritmikájával, vagy üdeségével vonzza maga felé a szemet. Azért legdelibb a lovon ülő asszony, akinél a láb szerepe elvész s talán azért ábrázolták a görögök a sellőt, a csábítás szimbolumát, csak derékig. Messziről nézve a kép még feltűnőbb. A férfinak jól állanak a katonás, kemény vonások, külsejük nyer az ütemes, gyorsan előrehaladó mozdulatoktól, míg mellettük a nő vergődik, alaktalan lesz és számtalan szögletével elnyomja az asszonyi báj renaissance stílusát. És mégis, ez a sport ma minden izében feminisztikus: nőies a kiczirkalmazott, muzsikás, parádés forgás, asszonyra vallanak a szórakozás időpontjai, az ebéd előtti s kora délutáni órák, mikor a munkálkodó férfi nem ér rá mulatni, és puha, csillogó a belső tartalom: a Drecolle és Berkovitsné toilette-jei, a szikrázó ékszerek, a gyönyörű préme s a nagy melegedő termek, amelyekben fiókjurok képződnek.

A nőknek egy sajátos vonása, hogy a férfi prerogatívákra vágynak. Ez a különös faj belső és külső vo-

A parlament tájékaról.

násaival egyformán izgatja őket és feltűnő, hogy éppen a durvább tónusaival. A rendőrségnek gyakran van dolga az alacsonyabb néposztályokhoz tartozó asszonyok egy furcsa perverzítésével, amely abban áll, hogy e némberek nadrágot, mellényt, kabátot huznak s e toilette-ben első dolguk az, hogy az utcán — nőket attaque-iroznak. A műveltebb osztálynál megfinomodva jelenik meg e vonás: a lányok cigarettáznak, asszonyok szivaroznak, medikára iratkoznak be, újabb időben kávéházi jargont is beszélnek, vadászkamásniban, ránczos kabátban cserkésznek, tánczokban pedig megtéremtették a bostont, amelyet a kompromittálástól csupán egy lépés, helyesebben néhány milliméter választ el.

Erkölsbirónak lenni bizonynyal csunya feladat, de aki elsétál a jégpályákra s megfigyeléseket tesz, kénytelen észrevenni, hogy a budapesti társalgás hangja javarészt mennyire selejtes s a viselkedés mennyire elűt a nőiesség ama képétől, mely még a Palágyi Lajosnál is jóval enyhébben ítélő Catok lelkében él. Vannak flirtelő körök, ahol fiatal urak és hölgyek bátran tegeznek egymást s a diskurzusok nem utolsó pontja a Krupp működéséről szóló tárgyalások. Azon a jogon, hogy a masculinum mulatságában vesznek részt, máskülönben művelt lányok és asszonyok is arra érzik kötelezve magukat, hogy férfiak bak legyenek a férfiaknál, vagyis férfiatlanok lesznek és megteremtik ama bizonyos harmadik nemet, amelyről Armande Sylvestre, vagy Marcel Prévost szokott álmképeket rajzolni. Test testhez simulva szaladnak a párok, kezök forrón kulcsolódik össze s az a, ma még tekintélyes réteg, amely nem kér ebből a mulatságból, egyre idegenebbül érzi magát a sikos talajon. És nincs senki, aki rámutasson e társadalmi félszűzségre, a szórakozás magánjog, a melyhez a nyilvánosságnak nem lehet szava, mert csak állatvédő egyesület van, embervédő egyesület nincsen.

A kritikus a parton áll és némán nézi a furcsa danse macabre-t, a játékot a tüzzel, a melynek nincsen a felhőkbe verődő óvó fénye és harangkongatása. Senki sem látja, hogy itt a közvéleménynek szerepe nyitva, s a korcsolyázás jégvirágai még mindig a Jancsi meg Panniféle diáknovellákba olvadnak szét, a melyekben az ifju pár itt látja először egymást, az ifju itt csatolja fel az imádott leány Halifaxait először s itt valóítja meg az ideál fogalmát. A zizegő hó, az alkonyi csönd, a távoli zene... mindez csinos motivum, és Erckmann-Chatrian, Ohnet meg Birchpfeiffer Sarolta révén az irodalomban, mint a csöndes öröme meg a nyugalom hangulatfestő tényezői honosodtak meg. De a ki a kavargó pihék mögé néz s a muzsikát meg az esti színeket Raupach egyéb requisitumaival együtt a pokolba dobja, ott látja Eratot, a szenvedélyt s az érzékeket.

Avagy tulbecsüljük-e szórakozás jelentőségét s amit látunk: a tűz, csak világító effektus a mulatsághoz, a mely nyomtalanul vész el a homályban, mint a kaczagás és a mosoly? Lehet, hogy így van. De akkor a flirt még szomorubb fényt vet a férfiakra, mint a smart asszonyokra és leányokra.

Lovik Károly.

* Az »uj« országház ellen olyan régóta és olyan sok a panasz, hogy aki csak ezekből a panaszokból következtet, idősebbnek vélné ezt az új épületet a Westminsternél. A legjogosultabb panasz bizonyára az, hogy: egyáltalán van, mikor semmi komoly szükség nem volt rá, s mikor ez a fölösleges luxus harmincz egynehány milliójába került az országnak. De a másodrendű panaszok egyike-másika is érdekes. A leggyakoribb panasz például az, hogy az ülésteremben levő képviselő egy hölgyszerűsét, aki érte küldött, fel akarja vezetni a karzatra, nemcsak a háznagy hivatalt és az utvesztők sokaságát kell végigjárnia, hanem le és fel, fel és le, annyi lépcsőt kell megmásznia, hogy ezzel a fáradsággal feljuthatna a piramisra is. Jegyezzük fel a legkritikább hangzattal, de egyszersmind legmulatságosabb panaszt is. Ez úgy szól, hogy ha egy képviselő olyan helyet óhajt felkeresni, amelyet a francia kifejezés szerint a Múza nem látogat, akkor át kell mennie a szomszéd kávéházba, mert az új országházban csak olyan kajütök vannak, aminőket kis gőzhajókon látni, t. i. a magános sétáló csak a lábainak talál benne helyet, a fejének nem, ezt mélyen meg kell hajtania, ami talán a helyzethez illő, de nem éppen kellemes kényszerűség.

De ki győzné elszámolni a komolyabb panaszokat! Annyi kritika, oly sok, különböző kifogás hangzott fel, hogy el kellett felejtetni valamennyit. A képviselők ülései szűkek, a karzat igen magas van és így tovább, in infinitum. Szerencsére az elnöki emelvény is magas van, az elnök nem hallja a közbeszólásokat s ez lehetővé teszi, hogy illetékes helyen megszívleljék egyuttal a többi panaszt is.

Az elnök persze nem panaszkodik, hanem abban a dolgban, ami egyedül őt érdekli, egyszerűen intézkedik. De ha már el kellett rendelnie, hogy az elnöki emelvényt a karacsonyi szünet alatt szedjék le s hozzák lejjebb, nem zárkozhatt el ama kérdés elől sem, hogy a panaszok és a tennivalók megbeszélésére zárt ülést koncedáljon.

Az eddig történt átalakítások ugyan amellet szólnak, hogy jobb volna a balul sikerült épületet úgy hagyni, ahogy van. Mert meglehet, hogy a sok szükségesnek látszó átalakítás annyiba fog kerülni, amennyiből egy legujabb országházat lehetne építeni — s mégse segítenek a bajon. Amint nem segítettek az eddigi változtatásokkal. Ezekről két véleményt hallani az érdekeltektől. Az egyik vélemény az, hogy: »Plus ça change, plus c'est la même chose.« A másik vélemény meg így szól: »Nem. Most még rosszabb, mint előbb.«

De ha már elhatározzák az átalakításokat, határozzák el azt is, hogy *mindenekelőtt az elnököt kell átalakítani.* Mert az elnöknek a házgondnokokra emlékeztető intézkedései talán mégse egészen helyénvalók. Aki ebben a sokaknak feltűnő intézkedési mániában csak a humort keresi és találja meg, felületesen ítél. Hogy az elnök személyesen intézkedik apró-cseprő dolgokban, hagyján; kissé meglepő ugyan, hogy a törvényalkotó testület első tagja intézkedési körébe vonja a föltötte csekély dolgokat is, s egymásután hessegeti el a buffet-hölgyeket, a borbélyt stb., akiknek ügyeivel talán inkább a háznagynak kellene foglalkoznia: ez még vidám dolog. De az már kevésbé vidám dolog, hogy az aprólékoságokra is kiterjedő intézkedéseivel mindent elkövet arra nézve, s úgy látszik, szándékosan, hogy a törvényhozás sacrosanctumába minél nehezebben juthasson be a közönséges halandó, aki az ülések idején ugye kívánczik oda. Pedig hát az a palota nemcsak a képviselők és az újságírók adójából épült; érthető tehát a közönség kíváncsisága, hogy, legalább egyszer, belül is látni szeretné az ország házáat. Ehhez azonban igen nagy protekció kell; s a protekciós embernek is ki kell állnia előbb Herkules összes megpróbáltatásait. És jaj annak, aki protekció nélkül

téved oda! A szolgák serege (mert az új pompa az alkalmazottak egész tömegét tette szükségessé) úgy ront rá, a sбирrek buzgóságával, mintha a szerencsétlen vidéki valami főbenjáró bűnt követett volna el. Állítólag az is megtörténik, hogy a távozásra felszólítottakat oly módon ösztökélik sietésre, hogy valamelyik tisztviselő odaszól egy szolganak: »Vezesse ki ezeket az idegeneket!« — amire az idegenek közül a hölgyek ijedten mentegetőznek: »De, kérem, nem kell bennünket kivezetni, megyünk mi magunk is!« Általában a nőket különös passzióval üldözik ki a különben éppen nem csábító tilosból, s ha véletlenül hölgyek tévednek a folyosóra, nagy szaladgálás támad, aminek a vége az, hogy a hölgyeket kikisérik. (A kitoloncolás még nem szokásos.) Az az egy-két tájékozatlan vidéki pedig nem igen csinálna botrányt a folyosón, ha véletlenül hölgy is; ez a szigor tehát legalább is tulságos. Olyan nagy dolog volna vásárnap s oly napokon, mikor nem tartanak ülést, beereszteni a közönséget az ország házába? De az elnök, talán mert nem öröm látni, hogy mi történik a képviselőházban, lehetőleg el akarja zárni ezt a helyet a külső világtól s a betolakodni vágyók ellen valóságos rendőrséget mozgósít. Alighanem abban a véleményben van, hogy a tömeg meg találná rongálni a drága épületet, s ha rajta állna, talán a muzeumokat, a könyvtárakat, a képtárakat és a felolvasó termeket is elzárná a profanum vulgus elől. Ebben a maga teremtette ügykörben buzgóbban tevékenykedik minden préfet de police-nál, s oly szorgalmasan bocsátja ki az óvó, gátló, tiltó rendeleteket, meg a végrehajtás foganatosítására vonatkozó utasításokat, hogy megszegyeníti a legserényebb házfelügyelőt is, aki azonnal megjelenik baritonjával, mihelyt a kapualjban koldus, verklis, üveges, köszörős vagy kofa mutatkozik. A törvényhozás méltóságának fő-képviselője!

»Hm!« — morog csendesén az elriasztott tömeg.

Volt idő, nem is olyan régen, mikor a szép frázisok nagymesterében ugyanez a tömeg az eljövendőt, minden bajok hön várt gyógyítóját, a Gondviselés ígérte Messiást látta, csodálta, hívta és éljenezte. A szép frázisok nagymestere, aki oly gyönyörűen tudta szavakba foglalni a már elintézett dolgokat s oly remekül fogalmazta meg azt a kritikát, amelyet a közvélemény már előbb akceptált, házelnöki intézkedéseivel most megmutatja, hogy az aktivitás terén az egykori próféták többnyire igen kiábrándítóan viselkednek, s hogy ott, ahol tenni kell, »kommt selten etwas besseres nach.«

De talán még jó, hogy mint házelnök mutatja ki a foga fehérét. Ha mint miniszterelnök tenné ezt, a csalódás sokkal keserveesebb volna.

* * *

„* A léghuzam. Ha az embernek a politikába beletörik a foga, úgy látszik kisebb baj, mint ha belefájdul. Az előbbiért még senkise rekriminált, az utóbbi ügyében zárt ülés volt a parlamentben. A léghuzamok közt ez lesz kétségkívül a legelőkelőbb, mert aligha volt még rá precedens, hogy a polgári czugot ilyen megtiszteltetés érte volna, jöllehet a zárt ajtók tényleg a legjobb védekezés ellene. Ám a zárt ülés egészen más: ez az alkotmányosság egyik bástyája s vészes idők járnak, ha a parlament rája fanyalodik. Azaz, hogy rendszerint így volna, ám a képviselőház a zárt ülések eseteit az idők folyamán oly kedvesen kompromittálta, hogy az elnöktől tulajdonképp ragyogó szatira volt, hogy ép ezt a modust választotta a két asztalos által elintézhető ügy korrigálására. Ha tehát a léghuzam nobilis lett, a titkos tanácskozás annál többet veszített tekintélyéből s a jövőben aligha is lesz a félelmetes eszköz, a melyre az ellenzék annyi passzióval pályázott. A fájó fogakat ki fogják reparálni, de a zárt ülésre egyhamar senkinek se fog fájni a foga.

A téli tárlat.

Szinyeyi-Merse Pál.

A hetvenes évek legelején Münchenben három kiváló művészlelket csatolt össze a barátság s a közös művészi ideálok. Az egyik néhány ifjúkori kompozíció után, melyeken még olaszos benyomások suhannak át, nagyhamar az arcképfestésre adta magát, azt vallván, hogy ez a festészet csúcspontja. De csak akkor, ha valaki e nemben velasquezi fokot ér el, s ha valaki oly utólérhetetlen magyarázója a nagy vaskanczellár vonásainak, mint éppen ő. Hogy mily mérhetetlen utat tett meg idáig, azt maga is csak akkor látná, ha elzarándokolna Alt-Öttingbe, melynek egyik temploma tele van apró fogadalmi arcképekkel, melyeket 20—22 éves korában ottani parasztnak festett, annyi bajor forintot kapván egy-egy képért, ahány fej van rajta. Ez volt *Lenbach*, akinek a hire beszárnyalta a világot, aki mindvégig Münchenben maradt s most is ott lakik, a Propyleumok mellett lévő világhírű villájában.

A másik szinte hihetetlen nyomorban eltöltött ifjúságának éveiben új felhőkkel, új színekkel, új levegővel, s új lényekkel, melyek regét, mondát, mítoszt egyesítenek magukban, új világot teremtett magának. Hajlama levitte Toscánába, hol Val d'Arnotól Firenzéig a borzalmas hegyszakadékokban óriás sárkányokat sejt, a buskomor czipruszligetekben pedig Pánt neszel az ember, hol a virginális tavaszi fuvalomban Hórák lengenek. Sorsa nem volt oly fényes, mint az elsőé, akinek albréletben nem egyszer festette meg valamelyik arckép kezét 20—30 liráért, a római nyomoruság napjaiban. Sőt sorsa sanyaru volt. Mert mennél eredetibb a szellemnek a megnyilatkozása, annál jobban meghökkenti a kedves nagy közönséget, mely kezdetben halálos ellensége volt. Ez volt a nagy *Böcklin*, akit Schack gróf, a hires, »nagy-lelkű« meczenás úgy támogatott, hogy Lenbach sürgetésére potom 3—400 márkáért megvette irlalomból a képeit, s ezek most a Schack-galeria büszkeségét képezik.

A harmadik volt *Szinyeyi-Merse Pál*, ki Franciaországban egyike volt a legelső plein-airistáknak, hazánkban pedig föltétlenül a legelső volt, amely adatot okvetlenül meg kell rögzítenie a magyar művészettörténelemnek. Sok jeles magyar alkotást ki engedünk siklani a kezeink közül; örülünk és örvendezzünk tehát, hogy *Majálisa*, melynek révén ő a magyar plein-air apja, annyi hosszú idő után végre is országos képtárunkba került.

Az ő mélyen járó értelme, helyes érzéke, finoman érző szíve idejekorán megsejtette vele, hogy az új művészetnek szakítania kell az ósdi receptekkel, a nyavalyás romantikus fölfogással, a hazug barna tónusokkal s azzal a megcsökönyösödött konzervatívizmussal, mely önzően körül akarja sánczolni a művészetet. Belátta, megérezte, hogy a nagy levegő, de nem a napfény, mely erős fényre és árnyéokra osztja a tárgyakat, hanem az ezüstös borongás, melyben nincs sugár és nincs árnyék,

mely mindent körülfolly, semmit el nem von a szem elől, legjobban érvényre juttatja a fának, fűnek, emberi testnek karakterét, főleg pedig igaz színeit.

Nem utolsó érdeme Szinnyei-Mersének, hogy helyes érzéke megóvta őt minden túlzástól, nem gazdagította a kremzervászs-gyárosokat, nem hajtotta tul az új irányt, hanem megóvta azt a művészi tapintatot még a kép formájában és nagyságában is a tartalomnak megfelelőleg, melyet Lenbach *Visszaemlékezéseiben* annyira megcsodál *Brouwnernél* s a hollandi tájképfestőknél. A közönség a *Majálistól* s a többi hasonló képtől is meghökkent. A nagy tömeg nem értette az új művészetnek ezt a megnyilatkozását, a művészet főpapjai pedig, kik a szent berket maguknak sajátították ki, sanda szemmel nézték a merész újítót. Szegény Keleti Gusztávról föl kell jegyeznünk azt az igaz adatot, hogy mikor Szinnyei képeit meglátta, templomőri féltékenységgel monda, hogy az nem művészet, hogy Szinnyei Merse *delirium coloransban* szenved.

Bármily nagy volt is a ridegség, melylyel fogadták, bármily nagy volt is a megnemértés (mely negatív erényben a közönség óriási nagy), Szinnyei-Merse becsületes művészi meggyőződése soha meg nem alkudott. Hazudni nem tudott, ment a megkezdett uton s végre is kieroszakolta magának az általános elismerést. Nem valami korán ugyan, hanem csak 1896-ban, s nem is a kaján öregektől, hanem a fiatal művészekről, kik Párist járván, megittasultak az új művészet derűjétől, meghajoltak az új iránynak s fényes igazságot szolgáltatottak Szinnyeinek. A külföld pedig még előbb tette jóvá a mások hibáját, s 1891-ben Szinnyei aranyérmet hozott haza Münchenből.

A művészet az igazi szerelme, bár mellékesen mást is cselekszik néha. 1896-tól 1901-ig országgyűlési képviselő volt liberális programmal. Ott kellett hagynia eperjesi házát, hol egyébként a telet tölteni szokta, de nyaranta visszamenekült a sárosszegyei Jernyére, ősi kuriájára, melynek parkjában s a vidéken önfeledt ihlettel áldozott a művészet muzsájának, kiengesztelvén azért az időért, mit tőle a politika elrabolt. Különben volt rá gondja, hogy a politika őt meg ne aszalja, hogy sivár szele meg ne érintse a lelkét. Elvonult a nagy akciók elől, de megtalálta őt Szilágyi Dezső, aki bizonyára nem annyira a politikust, mint a finom lelkű művészt kereste benne. Micsoda nagy lelki értékei lehetnek Szinnyeinek, ha a művészet fölment papjai közt egy Böcklin, a politika nagyjai közt egy oly mindenkit lenéző nagy ember volt a legbensőbb barátja, mint Szilágyi Dezső. Végtelenül megnyugosztáló elem volt az ő impetuózus lelkében, hogy gyöngéje volt a művészet, lehedzett az örök széper, oázis után vágyott a politika sivataga után, s éppen Szinnyei társaságában pihent meg.

A mostani téli műtárlaton őt képe van Szinnyeinek, s hogy — hogyan, ezeknek is megvolt a maguk kis fátuma. Mig az akasztóbizottság sokkal kisebb kaliberű emberek műveit egy csoportba sorozta, hogy »annál teljesebb képet kapjunk művészi egyéniségükről«, a Szinnyei pompás festményeit kezdetben szétszórta az egyes termekben. De most együtt vannak, egy falon, mint az első terem diszei. Ugy a *Pipacsos mező*, mint a *Tölgyerdőben*,

Verőfényben, a *Virágzó almafák*, a *Napnyugta* mind egy-egy dokumentumai a művész finom lelkének. Nehéz lenne eldönteni, hogy melyik a legjobb, de a legintimebb a *Verőfényben*, melynél föltétlenül szükséges a némelyek által kifogásolt oszlop s a nyári zsöllyeszék. Nem egyszerű tájkép, hanem finom tapintatu leírása egy bájos juniusi délelőtti lefolyásának, melyet egy kuria oszlopos tornácából élvez az ember *procul negotiis*, a nagy természetvel való boldog egyedülletben. Nem szükséges hozzá alak, mert a művészet el tudja ezt mondani igen csekély eszközökkel, egy oszloppal s egy székkal.

A nagy közönség pedig igaz lelki gyönyörűséggel áll meg e művek előtt. A nagy közönség végre meghajolt és alkalmazkodott. Ez a művészet ereje. És ez a művész elégtétele.

Pamacs.

INNEN-ONNAN.

+ **A fehér város.** Ez alatt Budapestet kellett érteni a héten. Az első hóhullás napján szokták megajándékozni ezzel az epithetonnal az ujságok. Ez a jó tulajdonsága ugyanis tagadhatatlanul megvan a mi fővárosunknak, hogy minden nagyobb erőszakosság és nevezetesebb hamisság nélkül rá lehet huzni akár micsoda jelzőt. Éppen annyi joggal rá lehet mondani, hogy érdekes, mint azt, hogy érdektelen, azt, hogy eleven, mint azt, hogy pangó életű, hogy viruló, mint, hogy beteg. Épp oly kevésbé fehér télen, mint amilyen zöld tavasszal: oly kevés beleszólást enged vagyis inkább hagyott a természetnek a maga karakterének színezésében, lévén ez a város a kövek sokadalma, holott talán sehol sem építenek oly keveset igazán kőből, mint itt. Ez a város világvárosnak vallja magát, mikor a perzsa sah vagy a sziámi trónörökös a falai között jár és akkor olyan büszke rá, mintha falu volna. Tulajdonképpen nincs egy határozott vonása, amely valamennyies karakterének állandó alakját ábrázolná és azért még az első hó is új jelzőnek ad, eléje jogosultságot — amíg el nem olvad és akkor a jelzőnek az ellentétese kap friss jogot. Egy lóverseny sport-várossá, egy új színház művészi metropolissá, egy idetévedt japáni a világforgalom országutjává, egy szélbali obstrukció ama bizonyos »helyzet« *súlypontjává* teszi, ami mind megszűnik, amint lecsöngettek, vagy leszereltek. Valóban ez a város a világ legfehérebb városai közül való, oly fehér, mint egy lap papíros, amire még nem irtak semmit, vagy legalább semmi marandót.

* * *

+ **A halotti beszéd.** A szegény ágyukirály már halott és néma: de a német császár hála Istennek él, egészséges, tehát szónokol. A beszéd, amelyet Krupp sirjánál tartott, nemcsak szónokilag szép és nemcsak szónokilag ügyes: aminthogy ő felségének nemcsak a Krupp halála, hanem a szocialisták nagy elevensége is fáj. Temetvén halott barátját, hogy a halott iránt természetszerűleg megnyilvánuló emberi részvét vértjében, a szemfedél megrendítően hatásos lobogója alatt támad: ez mutatója az idők természetének, az ő kiváló politikai okosságának és azok óriási hatalmának, akik ellen így kell sikra szállania. Igazat irt-e a *Vorwärts*, mi való: a vád-e vagy a czáfolat, majd kiderül a vallatásnál. Amíg a dokumentumok meg nem szólnak, hihet és higgyen ki-ki a maga érzése szerint. Hogy a pör így fordult, az mindenesetre sajnálatos,

mert a halott mindig szánandó, még ha az élő nem is lett volna tiszta. Ám ha valótlannak bizonyulna is, amit a német szocialista újság írt, vádjának minden meggyöngyölése csak erősebbé teszi a küzdelem érdekességét, amely immár a küzdelem porondján előtérbe nyomul. A gyászos eset szinte epizódáá törpül az izgalmas harcban a császár és az ő leghatalmasabb, leggyűlöltebb és bizony mondhatjuk, legfélelmetesebb ellensége: a német szocialisták között. Roppant tanuságtétele az idők szellemének az imperátor, aki mindig a nemzeti érzések vértjében jár, fáradhatatlan a nemzeti gondolat minden szálának a maga személyében való összpontosításában, ime még az emberi érzések lobogója alatt is csak pöröl azokkal, akiknek egy pár száz esztendő alatt nálánál kevésbé érdemes elődje is — egyszerűen leüttette volna a fejét. Hát mégis csak erősebbek lettek időközben a fejek.

* * *

Ö A lipótól turó. Adassék dicsőség a lipótól turónak, amint-hogy megadatott neki öröme az Imperator Rex tetszésének. Olvassuk ujjongó hírét a boldog valóságnak, hogy a lipótól turó ezentul soha se fog hiányozni a német császár asztaláról. Lipótól turót vacsorázik a császár, a császárné, a hercegek meg a hercezkisasszony. Szóval: a lipótól turó udvarképes lett Németországban és két hét múlva ez lesz a legdrágább csemege a fűszerkereskedésekben. A Lipótvárosban már lipoteauxi-nak ejtik és aloé-virággal garnirozzák, mert az csak száz esztendőben nyílik egyszer: a Terézvárosban pedig nem eszik többé — nyilvánosan ezt a gőgös, arisztokratikus csemegét. Így lesznek első az utolsókból. A derék tót napszámosok pedig, akiknek ez volt első és utolsó csemegéjük, most már ebből se kaphatnak többé. Elette előlük a császár.

* * *

* Románéz a brómpapírról. Komikus miniszterek minden időben voltak és lesznek; akadnak ma is. De olyan kitűnő alak, mint Pelletan, Franciaország tengerészeti minisztere, már rég nem ült miniszteri széken. Először azzal tünt fel, hogy gyors egymásutánban elmondott két beszédet, amelyekkel a tapintatlanság terén hamarosan kivívta a világbjainoki címet. Ez a két beszéd két idegen országot sértett meg, s dühbe gúrtotta a miniszter ur hön szeretett hazáját. »Szeress — kiáltotta vissza Pelletannak — de ne olyan nagyon!« Az egész francia közvélemény, maga a minisztérium is elítélte ezt a két hepcziáskodó tószót, s Delcassé napokig törhette a fejét, hogy megfeleljen a diplomáciai jegyzékekre, s kimagyarázhassa minisztertársa sottise-ait. Mert eleinte a diplomata idegeskedtek, a francia kormány mérgeződött, s három ország hírlapjai zajongtak. De Pelletan oly őszinte kétségbeeséssel bámult maga elé, hogy az egész ügy általános kacagásba fult. Ettől fogva a tengerészeti miniszter bölcs mérsékletet tanusított, s tartózkodott a nyilvános szerepléstől. Ellenben magánkörben bele esett egy kis pocsoltyába, a honnan csuron vizesen húzták ki. A tengerészeti minisztert ez a kis vizes kaland már általánosan ismert, népszerű alakká tette. Még nagyobb gaudium támadt, mikor valami malicziózus ember kiderítette, hogy Pelletan, ifju újságíró korában, egy személyszállító gőzösön eljárta a hastánczot az utazó közönség mulattatására. Persze akkor még bohó és bohém volt, de az érdekes mutatványról egy verselgető hölgy nyomában költeményt rögtönzött, s ez a vers harmincz év múltán előkerült, hogy száz meg százezer példányban ünnepelje a tengerészeti minisztert. Le is rajzolták, mikor a hastánczot járta, s az erekljét a sokszorosított ipar hozzáférhetővé tette minden francia polgár számára. Pelletan most már elérkezettnek látta az időt, hogy véget vessen a vidám szereplésnek. Valami nagy, komoly intézkedéssel akarta dezavualni a körülötte egyre növekedő legendát. Sokáig tündődött, mit lehetne reformálni a tengerészen, hogy áldásos intézkedése komoly hangzású nevet

biztosítson számára Franciaország jelesei között. Végre megtalálta a keresett reformot. Arra gondolt, hogy kicsoda nélkülölések közt élnek a messze vizeken bolygó matrózok, s elrendelte, hogy a szegény fiuk között mindennap oszszanak ki huszonöt gramm egészségi papírt. Persze, harsogó kacagás fogadta a reformot, de a tengerészeti miniszter most már bátran bele eshetik bármelyik folyóba, patakba, pocsoltyába, a hány-szor akar, nem fog a vízbe fulni, mert az anyai szív hálával fogadta a szegény fiuk egészsége érdekében tett intézkedést, és ha a derék tengerészeti minisztert ki is csufolják a hastánczot járó újságírók: életéért minden este sok ezer anyóka imádkozik.

* * *

* Grossschmied Béni. Mialatt Vázsonyi Vilmos, azoknak öröme, akik nemrégiben még ki akarták tessékelní az ország-házból, elmondotta, hogy miképpen vélekedik a végre-valahára letárgyalt Nessi-ügyről: nagy derűtséget keltett Förster Ottónak egy közbeszólása. Vázsonyi Simonyi néppárti képviselőt aposztrofálta, s a szintén néppárti Förster Ottó nem fojthatta el azt az ártatlan tréfát, hogy: »Simonyi mondta, de Semadam nem hiszi.« A tréfát zajos vidámság honorálta,

Mert Simonyi, az Semadam,
És Semadam, az Simonyi.

Mint Célestin, az Floridor, és Floridor, az Célestin.

Az enyelgő közbeszólás és az, hogy a tréfa hatott, vidám, de azért nem kevésbé határozott jele annak, hogy nálunk, Magyarországon, a dupla név nem népszerű. A külföldön, Németországban, Angliában, Franciaországban egy cseppet se szokatlan, kivált a jobb körökben, a kettős vezeték-név, sőt a többszörös név se, de a magyar ember, aki mindenben szereti az egyszerűséget, sehogys tudja megérteni, hogy minek egy embernek két vezetéknev, mikor — a kereszt-névvel való összetételben — egy is elég hozzá, hogy a többi-től megkülönböztessék. Csak olyankor látja át ennek a szükségét, ha a vezetéknev nagyon is gyakori; ilyenkor aztán jelzót ragaszt hozzá: »Tánczos Kovács, Könyves Tóth.« De ha valakit Semadamnak hívnak, fölöslegesnek tartja, hogy az illetőt egyszersmind Simonyinak nevezze, s még kevésbé tudja megérteni, hogy ha valakinek Zsögöd a neve, mért legyen Zsögöd egyuttal Grossschmied is?

Azért kétszeresen feltűnt, s kétszeres álmélkodást keltett, mikor Zsögöd Benő dr., egyetemünk messze földön híres, tudós tanára, Európaszerte ismert nevét, belügyminiszteri engedelmével, Zsögöd-Grossschmied Benőre változtatta. Annyit beszéltek, annak idején, erről a furcsa névváltoztatásról, annyian kérdezték: miért neki két név, s miért neki az új, német név? — hogy a tudós tanár kénytelen volt ezt az egészen magán-ügyét a nyilvánosságnak megmagyarázni. Elmondta, hogy családja régebben, két-három generációval ezelőtt, a Grossschmied nevet viselte, s ha nem teszi le azt a nevet, melyet sok esztendő nagy munkásságával már ismertté tett, kegyeletből, családi érzésből, a tradíciókhoz való ragaszkodásból fölveszi azt a nevet is, melyet a rég porló ősök viseltek.

Ebbe mindenki bele nyugodott. De azóta a tudós tanár egyet gondolt, s újra nevet változtatott. Letett a dupla névről, s így egyszerűsítette aláírását: Grossschmied Béni. Legujabb munkáját (»Hitel és reáluzsora«) már ezen a néven tette közzé.

Találkoztak, akik ezért szigorúan megrótták, arra utalva, hogy a magyar nevet elhagyta, s csak a németet használja. Kisütötték rá, hogy veszedelmes germanizátor, s még azzal is megvádolták, hogy egy berlini kathedrára kacsintgat.

Ez a vád nem döbbsenhetette meg azokat, akik a kitűnő tudós működését valamelyest ismerik; az, hogy a nagy chauvin-t mindenfelől hazafiságra tanítgatják, inkább mulatságosnak tűnt fel. Zsögödről ugyanis tudnivaló, hogy in illo tempore egyedül agitált a régi magyar családjogi intézménynek fentartásáért, hogy azóta is a régi történelmi alapok tovább építését és fejlesztését prédikálja, hogy a régi nemzeti intézményeknek

nincs nála fanatikusabb bámolója. Mióta a nevét oly sűrűn változtatja, mint Asbóth János a szakálviseletét: azóta se vált benne a vér vizzé. A »Hitel és reáluzsora«, mint egy elmésen kritizáló s rettenthetetlen olvasója bizonyítja — akit nem riasztottak el a tudós tanár stílusának szövevényes, nehezen kibogozható mondatfűzései — szintén a magyar történeti alapokhoz való ragaszkodást, a magyar faj jogalkotó zsenialitását, s a nemzeti hagyományok ápolásának kötelességét hangoztatja. E szakértő tanu szerint Grossschmied Béni ma is az, aki Zsögöd korában volt: legfélelmetesebb kritikusa azoknak, akiknél a jogalkotás egyet jelent a német törvények egyszerű lefordításával.

És bizony nem lehetetlen, amit a »Hitel és reáluzsora« említett bírálója gyanít, hogy a Grossschmied névhez való visszatérés, a régi familia régi nevének fentartása, ugyanennek a patriarkális fajszeretetnek a megnyilatkozása.

Nekünk nem is a Grossschmied vezetéknev ellen van kifogásunk, hanem a Béni keresztnév ellen.

Mert Grossschmied, az most is Zsögöd!
De Benő, az nem Béni már!

Oly sokáig volt Benő, és most egyszerre Béni akar lenni! Ez igazán nem lehet egyéb, mint különködés. Hogy valaki hajlott korára az István, János, Ferencz, Benő nevet fölcserélje a Pistika, Jancsi, Feri, Béni névvel: ez Justinianus óta most történik először.

Kívánjuk azonban, hogy az isten oly sokáig éltesse Grossschmied Bényt a magyar jogtudomány diszére és dicsőségére, hogy sok évtized múlva Béni időszerűnek lássa végérvényesen átváltozni Benővé.

SZÍNHÁZ.

Molnár Ferencz.

(A doktor ur. — Bohózat 3 felvonásban. Irta Molnár Ferencz. A Vígsház péntek esti bemutatója.)

Molnár Ferencz sorra nézve egyik első teljesen városi írónk; ezt a fiatal embert, kiben az utcagyerek pajkos-sága az emberismerő kárörömeivel vegyül, már teljesen Budapest termette, beleértve a budapesti erők összeségébe azt az irodalmi párizsiasságot is, mely újságjaink és színházaink révén diadalmasan fölébe kerekedett a hajdani Pest nyárspolgári és bécs-lipótvárosi németiségének. Nem hiányzik e komplexumból a keresztvízben megfürösztött zsidóság sem, és nem hiányzik belőle, sőt, akármit mondanak, uralkodik benne a speczifikus magyarság, csak hogy ez meg választóvízben megfürösztve, aminek marása a komoly és keleti komolyságában érzékeny magyar előtt bántónak és idegennek tetszik. Ám ez a nagyvárosok természetes hangja; akármerre nézzünk Párizsba, Londonba, New-Yorkba, Berlinbe, Münchenbe: mindenütt az irónia, a gunyolódás és a kifigurázás a helyi tónus, amivel, akár bántja az embert, akár nem, akár beveszi a természete, akár háborog tőle, versenyt kell nevetni, mókázni és piszkálódni, sőt *licitando* kell föléje kerekedni, ha alája nem akarunk kerülni ellenállhatatlanságának. Valamikor, a távol jövődében, ha majd a nagyvárosok decentralizálódtak, s a városi ember parkok, kertek, közbirtokosságok és cottage-lakás magasabb formájában tér vissza a természet ölébe, úgy lehet, ez a hang is el fog enyészni; ma, mikor a világ csupa centripetalitás, és sorra alakulnak a Nagy-Newyorkok, Nagy-Bécsök és Nagy-Budapestek, el kell fogadnunk irodalmi hangul.

Különösen, ha ez a hang oly telien, frissen és közvetlenül ömlik, mint a Molnár Ferenczé. Szó sincs róla: ez a fiatal író sokat tanult a párizsiaktól, talán mindent tőlük tanult. Csak az a kérdés, hogyan. Régóta eldön-

tött dolog, hogy kis nemzeteknek, fejlődésük folytonos késelménél fogva, le kell mondaniok a felfedezők dicsőségéről; mire valamit megtalálnak, az a valami már meg van találva, s az ő hivatásuk az, hogy e valamit a maguk képességei szerint a maguk céljaira fordítsák. Abban az értelemben, hogy merőben újat teremtett volna, még Petőfi és Arany sem eredeti; Petőfi előtt már Burns, Herder, Goethe, Heine, Béranger és Musset is megmutatta, mint kell a népköltészetet művészivé nemesíteni, s Arany János Tennysontól tanulta meg, mint kell leszállani a nyelv, a regék, a népies formák gyökeréig, hogy a költő a maga művészetével teremtsen meg azt a naiv époszt vagy románczot avagy balladát, (ez is micsoda iskolás megkülömböztetés!) amit a nép géniusza megteremteni elmulasztott. De nem utánozták mintaképeiket; nem heinei és tennysoni verseket irtak; nem eredetiségüket tanulták el tőlük, hanem azt, hogy eredetinek kell lenni; nem az ő szemükkel néztek, hanem megtanultak tőlük a maguk szemével nézni... Molnár Ferencz most, az ő hirtelen szűkszavuságával pompásan kifigurázhatná ezt az én kritikusi módomat, melylyel őt, ki ma mint bohózat-író áll előttünk, olyan hőszi szomszédságba állítom, mely, mint a festők mondják, okvetetlen *üti* őt; hiszen Kiss József még most is futó betyár, amért husz esztendő előtt szegény boldogult Silberstein Adolf Arany János mellé merte állítani. De hiába, az emberek lehetnek exkluzívek, az irodalom éppugy nem az, mint nem az a természet sem, melybe az irodalom is beletartozik; mindenki, aki ír, irodalmat ír, s az irodalom törvényei uralkodnak rajta, még ha neki nem is tetszik. Molnár Ferenczet, ki nálunk ma olyasfajta író-újságíró jelenség, mint a párizsiaknál Alfred Capus és Octave Mirbeau, eszem ágában sincs azzal keseríteni, hogy a *representative man* mértékével mérjem, — de a bírálatnak, mely a jövőd lelkiismeretének előre küldött szava, joga van megállapítani, hogy Molnár Ferencz egyéniség, a budapesti társadalomból kinőtt, kinek éles szeme van e társadalom jellemző jelenségeinek meglátására, s biztos írói eszközei vannak a látottak megfogására. Nem mondom, hogy ez páratlan érték, de merem mondani, hogy irodalmi érték, mely az íróval szemben a bírálatot többre kötelezi akár az értéktelen agyondicsérésnél, akár annál az iskolás elzárkózásnál, mely a karrikaturát nem fogadja el művészetnek s az újat nemzetinek. Molnár Ferencz megtanulta a párizsiaktól, mint kell a hétköznapi embereiben és jelenségeiben megtalálni a társadalmi típust és életjelenséget, meg is találja minálunk s a mi számunkra, s a maga ötletes, kegyetlen s egy kicsit *knock abouts* módján ugyanazt cselekszi meg, amit a maguk módján megcselekszenek Ambrus Zoltán, Bródy Sándor és Herczeg Ferencz, hogy forrongó fővárosi életünket megfogja egy-egy képben, s a móddal, ahogy megfogja, egyuttal filozófiáját és bírálatát is adja.

A Molnár Ferencz fiatal, szinte gyerekmber voltát azért kell külön kiemelni, mert várható fejlődése ma még beláthatatlan. Lehet, hogy ami minálunk igen gyakori jelenség, sohasem fog messzebbre érni, mint ameddig első ugrással eljutott, de olyan egyéni és írói tulajdonságai vannak, — többek közt az, hogy tud tanulni és tele van becsvágygyal — amelyek igen messzire és igen magasra is vihetnek. Termékenysége, mely gyakran szintén a tehetség jele, már eddig is három-négy meglepetéssel szolgált. Az *Éhes város* dilettáns pasquillja és nyelvöltögető ridegsége után én nem vártam volna tőle olyan finoman kigondolt, gyengéden megírt és biztosan befejezett leány-novellát, mint az *Elszabadult csónak története*, s bármily ügyesek és odacsördítőek az ő párbeszédes capusiadejai (melyekben különben Capus messze mögötte marad a Millaud bájos mélységének), legalább az én szemem szá-

mára nem mutattak olyan határozott szinpadai tehetséget, mint amilyen a ma adott *Doktor urban* félreismerhetetlen. Az ő szemérmesség nélkül való vakmerőségével egy betörőt és zsebtolvajt állít a darabja közepébe, s ezzel menten élénk állítja s egyuttal orron is veri a fővárosi társadalom egyik uralkodó vonását: a, különben *pià fraus*ra igyekvő képmutatást, mely önmaga előtt is titkolni igyekszik, hogy vannak nálunk bűnök, bűnösök, kényelmetlen felekezeti viszonyok közt élő emberek, és így tovább. A darab témája abból a helyzetből adódik, hogy egy fiatal stréber-fiskális házának állandó bejárója, szinte barátja Puzsér, a tizennyolczzor elítélt vagy fölmentett betörő, ki az ügyvédnek bűnügyi klientélát szerez, s a bonyodalma abból, hogy a házibarád ugyanazt az éjszakát látja alkalmasnak, hogy végre a saját védőjénél is betörjön, mikor az ügyvéd felesége az irodában had találkat egy rendőrfogalmazónak, kit különben az asszony is csak azért hiteget és bolondít, hogy az urának klienseket küldjön. Ez bizonyára karrikatura, de találó karrikatúrája egy tipikus fővárosi jelenségnek, és tipikusan fővárosi alakokkal van megcsinálva. Azonkívül, hogy a *Doktor ur* igen sikerült és kitűnően mulatságos bohózat: a Molnár tehetségének megfigyelője számára két adatot szolgáltat. Az egyik az, hogy, amit arra való rátermettség nélkül megtanulni nem lehet, Molnár Ferencz máris ura a francia szinpadai technika mesterkedéseinek, úgy hogy már az első darabjának is maga a pusztá technikája: beállítás, bonyolítása és feloldása, hatásainak előkészítése és fokozása, embereknek és szokásoknak motivumok gyanánt való elszövése szinte kifogástalan. A másik: hogy e technikával a maga megfigyeléseit, célzatosságát és ítéletmondását tudja megeleveníteni, s a kezdőt csak egyrészt, a rossz oekonomián lehet megismerni, melylyel erkölcsfejtő jellemzését, öleteit és mondásait az első felvonásra, a beállításra halmazza, s a másodikban s a harmadikban alig ad egyebet bonyolító és feloldó technikánál, — másrészt azon, hogy egy pár jól megfigyelt embert csak kinnal tud a cselekménybe úgy a hogy beleilleszteni. Különösen áll ez a mai darab nőalakjaira, az ügyvédnére s az ügyvéd gimnazista hugóra, akiket, igaz, nehéz is beleilleszteni ebbe a világnézetbe, melynek egyességét az adja meg, hogy az író minden alakját azért teremti, hogy rugjon rajta egyet. Ez a gyengédség, a *Gemüt* híjára vallana Molnárban, ha ezek mellett lefegyverezően nem tanuskodnék a *Gazdátlan csónak* bájos költészete. Az is igaz, hogy a gamin olykor fölibe kerekedik az írónak, s például a mai darab egyik kitűnően fővárosi alakját, a breechesben járó rendőrfogalmazót addig rugdaltatja vele, hogy a néző elébb fárad el bele, mint a szerző. De viszont a Puzsér mindvégig emelkedő figurájában oly szeretetreméltó cinizmus, oly filozófus humor uralkodik, s amellet, közvetve, olyan erős erkölcsfestés, mely zavarba ejt minden moralizáló és esztetizáló nagyképűséget. Abszolút értékét nézve a *Doktor ur* bizonyára nem klasszikusabb munka a mai átlagos és jobbfajtájú párisi bohózatoknál, de határozottan irodalmi dolog, s úgyis, mint magyar bohózat, úgyis, mint fővárosi erkölcsrajz, erős csökkenést jelent nálunk, s megerősíti azok ítéletét, kik a Molnár Ferencz fejlődése iránt érdeklődni tartozásnak és kellemetességnek tekintik. A Vigszínház előadása az ismeretes jó, bár a *Csillag Teréz* s a *Fenyvessy* finomabban árnyaló s karrikatura-kerülő módja nehezen illeszkedik a bohózat durvább, hirtelenebb és nagy vonású tónusába. A *Gót* rendező ügyessége és paródizáló jókedve megadta a darabnak a perdülő frisséget, s *Hegedüs*, aki mindig mint nevető cinikus a legkitűnőbb, a Puzsér szerepében valóságos matricet kapott ehhez az ő szinpadai egyéniségéhez.

Ignotus.

Az anyós. A tolvaj- és rendőr-világon akadt meg Paul Ferriernek, a szellemes francia karrikaturistának, a szeme. »Anyós« című bohózatát, amely a szajnaparti elmés és szeretetreméltó csavargóknak a tanyáját keresi föl, már évekket ezelőtt adták Párisban; hozzánk a Népszínház révén csak most jutott el. Ferrier tolvajai, mint előre sejtethető, néhány kedves bolondságot üznek. Egy tisztas uriembert, akiről azt hiszik, hogy czéhükből való, meglepnek egy furcsa indítványgyal. Fölajánlják neki, hogy törjenek be közösen egy nyaralóba. A nyaraló azonban éppen azé az uré! Ime az egyik helyzet. Mulatságos az a stréber rendőrtisztviselő is, aki ráveti magát a legártatlanabb bárányra is és hajszolja az »érdekes« bűneseteket, mert különben nem léptetik elő. A rendőri intézménynek van még egy másik vidám képviselője a darabban. Egy titkos rendőr, aki Franciaország első detektívének a hírében áll, daczára annak, hogy idáig semmit sem tudott kinyomozni és hogy sorra ellopják az óráját, a feleségét, sőt végül azt a medaillont is, amelyben a megszökött drága nőnek utolsó hajszálait őrizte emlékül. A tolvaj-csínyek és az igazságügy stréberjei megvoltak már Paul Ferrier előtt is számtalan bohózatban, mindazáltal a párisi közönség ebben a reprodukcióban is sokat nevetett a régi jó ismerősökön. Pénteken láttuk a darab főpróbáját; a szombat esti bemutatón megváltik majd, hogy a mi színészeink mennyit értettek meg Ferrier szatirikus tréfájából.

Rózsa Miklós népszínműve *A Hit*, melyről a főpróbája után néhány sorban emlékeztünk, első előadása alkalmával zajos külső sikert aratott, de azért már nincs, elmúlt mint a tavalyi hó. Pedig ha zajosnak mondható az első előadás sikere, az a benyomás, melyet a komoly színházi látogatóra tett, még sokkal mélyebb és igazabb volt. Egy erős, becsületes ambíciónak és rátermett talentumnak a gyümölcse ez a színmű, mely új csapásokon indult és a maga értékes voltának tudatában olcsó hatásokat nem keres. Mennyire agyonnyomoritotta a Népszínház az évek folyamában a maga közönségének izlését, hogy neki az ilyen magvas, tartalmas darabok már nem kellenek! O Katalin! ó Casanova! ó hülyeség és ostobaság, milyen nagy a ti rábeszélő hatalmatok!

IRODALOM.

Regös énekek és a regösök.

Magyar népköltési gyűjtemény IV—V. kötet. Az énekeket összegyűjtötte és a regösökről szóló monografiát írta: *dr. Sebestyén Gyula*. Budapest, 1902. Az Athenaeum r.-társ. tulajdona. A két kötet ára külön-külön 6 korona.

A *folklore* tudománya meglehetősen új keletű; de talán sehol sem annyira, mint nálunk. Holott nem így kellett volna lennie, hanem az lett volna természetes, hogy nekünk jusson az elsőség. Amiként Révai a történeti nyelvtudomány megalapításával megelőzte Grimm Jakabot, úgy a mythologiai kutatással vegyes őstörténelmi vizsgálódások is előbb kezdődtek meg nálunk, mint a külföld nemzeteknél. Szerencsétlenségre azonban Horváth Istvánról egész Ipolyi Arnoldig, sőt még tovább is hamis és lehetetlen utakon járt a nyomozás, annyira, hogy nem is nyomozás, hanem ábrándozás volt. Hogy mely ideál lidérczfénye csábított az ingoványba, azt leghatározottabban báró Eötvös József mondta meg, mikor Kőrösi Csoma Sándorról való emlékbeszédében nyíltan beismerte a buvázkodók titkos vágyát és óhajtott célját, hogy t. i. talán sikerül beigazolni a magyar népnek a nagy nyugoti népcsaláddal való rokonságát. Ma már kissé különösnek tartjuk ezt az ambíziót — lehet, azért is, mert tudjuk, hogy elérhetetlen — de hosszú évtizedeken át ennek az összeköttetésnek a vágya tüzelte az elméket, mint ahogy a szegény rokon gazdag véreivel szeretne büszkélkedni és

mindenesetre bizonyos, hogy e légvárépítés miatt nem jutott erő és idő a reális buvázkodásra.

A távoli képekre függesztett szemek nem látták meg, ami a közvelen közelben volt és a kalandos álmok kódén nem törhetett át a nép körében megmaradt emlékek és hagyományok világossága. És ennek nem czáfolata, hogy Majláth körülbelül már száz évvel ezelőtt foglalt könyvbe népmeséket, hogy Kriza és Erdélyi János pár évtizeddel utóbb szorgos igyekezettel gyűjtötték a népköltés műveit; e gyűjtemények irodalmi czélokat szolgáltak és nem néprajzi feladatokat, az volt a rendeltetésük, hogy költőink számára legyenek irányhatással, nem pedig, hogy tudományos kutatásokra ösztökéljenek. Bizonyára, senki sem lesz oly esztelen, hogy e férfiak munkáját kicsinyelje és céljaik érdeméből elvegyen valamit; de viszont, az is bizonyos, hogy a magyar folklóreistika nem itt kezdődik, hanem csak néhány éve, hogy a szárnybontás idején tul van. És azóta, ha nem is teljes a világosság, de sok fény derült az eddig homályos rejtelmekre, annyira, hogy Kandra Kabos például már egész vaskos kötetet írhatott a magyar mythológiáról, melyben hozzávetések és találgatások helyett tények és tudományos fölfejtések kalauzolnak a magyar őshit labirintjában.

Jelentékenyen gyarapítja e tárgyban való ismereteinket dr. Sebestyén Gyula most megjelent két kötete a regös énekekről és a regösökről. A regös énekek varázsló-dalok, melyek összegyűjtése annál sürgetőbb volt, mert már kiveszöbben vannak. Mint ahogy valamikor az új hit terjedése egyre beljebb űzte az erdők mélyébe a régi isteneket, úgy ellensége még ma is a kultura tértfoglalása az ősi népszokásoknak. Ahova a könyv, az ujság és a vasut, elhatol, előli a hagyományokat és így már a falvakban is alig-alig ismerős a regölés. Pedig mennyi érdekes és felvilágosító dolgot őrzött ez meg számunkra a múltból. A Mitras-tisztelet nyomai és keleti népszomszédokkal való érintkezés emlékei vegyülnek e dalokban a római befolyás és a kereszténységhez való hozzásimulás bizonyosságaival. Mint a közetek rétegzetessége: mutatói a magyar népszellem geológiai formálódásának. A regös-énekek gyűjteménye a maga lehető teljességében adja e fejlődés anyagát, a hozzácsatolt másik kötet: a regösök monografiája pedig kitűnő commentárral szolgál hozzá. Dr. Sebestyén Gyula az összehasonlító mythologia tanulságaival megvilágítja a mondák vándorlását, átváltozását és áthasonodását, a regölés szokásának multját, — olyan előadással, mely minden ékítés nélkül való ugyan, de pontos tárgyilagosságával annál inkább gyönyörűsége a tudnivaló olvasónak. Mint az egész nagy mindenségben, a regös énekek és a regösök történetében is az örökbe szállt dolgoknak a változott körülményekhez való alkalmazkodása a kormányzó törvény és dr. Sebestyén alapos elemezésekkel mintálja meg ennek a princípiumnak itten való munkálkodását. Könyvét élvezettel és haszonnal fogja olvasni mindenki, akit a tárgy érdekel.

+ Irodalomtörténeti kiállítás. A Nemzeti Muzeum jubileuma alkalmából irodalomtörténeti kiállítást rendeztek. Ez a kiállítás nagyon szép, nagyon tanulságos és nagyon érdekes: hogy nagyon látogatott lesz-e, az nagyon kérdéses. A régi könyv iránt igazában csak az érdeklődhetik, aki szereti az újat: Magyarországon pedig ilyen ember könyvenként rendszeren csak egy van, a szerző. Nem jogosulatlan tehát az aggodalom, hogy a kiállított nyelvmemlékeket, a tisztes kódexeket, pergamenteket, az ősnymtatványokat, a régi sulyos pompájú köteteket, a megfakult krónikákat, a testes Korvinákat, a hires miniatorok a gondosság művészetével készült babra remekeit, Attavante aranypettyes inicziáléit, a bullákat és dokumentu-

mokat az ősökön és a kivezényelt diákságon kívül legfőlebb az az idegen nézi meg, aki nem jön ide, ha figyelmezteti rá az a budapesti Baedeker, amelyik nincs. Lehet azonban, hogy ez az aggodalom csak epés alaptalanság, balhízemű rágalom. Mert a kiállításnak vannak vonzó tulajdonságai és idegfejlesztő érdekességei és pedig nem száraz tudományos szempontból. Ellenállhatatlanul vonzó hatást kell, hogy gyakoroljon az a tudat, hogy a kiállított könyvek nem eladók, sőt meg se érínthetők, mert üveg alatt vannak. Idegfejlesztően érdekes pedig az, hogy itt látható magyar könyv, amelyből már csak egyetlen példány van meg. Az ilyen unikum unikum az unikumok között, szédítően unikum, aminek lehetetlen, hogy ne legyen közönsége ebben az országban, amelyet negyvenezer íróval ajándékozott meg a Gondviselés és ahol végre is vannak — könyvkereskedők.

— Dóczy Lajos Schiller-fordítása. (Schiller költeményei. Fordította és bevezetéssel ellátta: Dóczy Lajos. Magyar és külföldi művészek rajzaival. Budapest. Lampel Róbert kiadása.) — Abban a polemikus természetű és bár sokhelyt igazságtalan, vagy legalább is elfogult, de mindvégig fényesen elmés előszóban, melylyel Dóczy Lajos Schiller költeményeinek fordítását bevezeti, egy helyt elejti a vallomást, hogy ez a fordítás terjedelmre és nehézségre nézve életének eddig legnagyobb munkája. Az ilyen kijelentés lefegyverzi az embert. A munka csakugyan nagy és bizonyára fáradságos; aki véghez vitte, megérdemli, hogy legalább is a dicséret jutalmában részesüljön. Hogy szólaljon meg ilyenkor a kritika, a nélkül, hogy a fordítón méltánytalanság essék és mégis megmondhassuk igaz véleményünket. Azt t. i., hogy szerettük volna, ha Dóczy Lajos azt az időt és azt a munkát, amit Schiller átültetésére fordított, más formában juttatja az irodalom hasznára. Egyezünk ki abban, hogy az írónak souverain joga megválasztani, mit akar dolgozni; de nekünk, közönségnek hasonlóképp jogunk van azt tartani, hogy Dóczy Lajos tehetsége szerencsésebben is választhatott volna. Ez a fordítás mindenesetre gyarapodás; de egy kissé az irodalmi holt kéz birtokszerzése, — az eleven életnek kevés köze van hozzá. Dóczy Lajosnak igaza van, hogy talán egy költő sem multa annyiszor divatját, mint Schiller; de hozzá kellene tenni, hogy valahányszor újból feléje fordult a divat, mindannyiszor kisebb és kisebb hullámozást okozott az irodalom vizein, — a közönyösség intervallumaitól megszakított érdeklődés decrescendoban halad a végső nyugvópont felé, hol csak a raffinált figyelem akad meg. Abban is kétségkívül igaza van Dóczy Lajosnak, hogy Schiller nagysága mellet kardoskodik; de elhallgassuk-e, hogy ez a nagysága egyszersmind messze is van tőlünk, mint a hegycsucs, amelynek nem ismerjük az ösvényét? A mai ember nem ismer magára Schiller költeményeiben; színei iránt kissé mintegy színvakok lettünk és ami gondolatvilágát illeti, mert oly kevés vele a közösségünk, szinte úgy tetszik, hogy a lényeges tartalmat tulburjanozza a retorika. Schiller költeményei bizonyára az irodalom kincsei közé tartoznak, de mintha ma holt kincsek volnának. Érdeklődésünk megcsappant irántuk és éppen ezért annak a kitüntetés sem ingerel, hogy micsoda erények tüntetik ki verseinek fordítását vagy micsoda fogyatkozásokat talál benne a vizsgálódó tekintet? Tudomásul vesszük, hogy tehát Schiller költeményei is megvannak magyar fordításban és ezzel betesszük a kötetet a könyvespolcz legfelső deszkájának könyvei közé. Magasra, mert magasan van a helye, de egyszersmind azért is oda, mert nem érezzük szükségét, hogy valami nagyon a kezünk ügyében legyen.

Erdős Renée, kinek számos szebbnél szebb költeménye A Hétben látott napvilágot, egy tartalmas nagy kötetbe gyűjtötte munkáit és a Pallas irodalmi részvénytársaság a tartalomhoz méltó fényűzéssel adta ki ezt a könyvet, mely az idei karácsonyi könyvpiacon egyik sensatioja lesz. A költemények egyes csoportjaihoz Márkus Géza genialis fejléc-rajzokat készített, sok invenczióval, a tartalomhoz illeszkedő stilizálással.

Ezuttal csak jelezni akartuk a könyv megjelenését és felhívni rá olvasóink figyelmét. Közelebb behatóbban fogunk vele foglalkozni.

Malonyai Dezsőtől a napokban Singer és Wolfner kiadásában egy vaskos novellakötet hagyja el a sajtót. A kötet címe: *Katóka kegyelmes asszony* és magában foglalja a nagy szorgalmu író utolsó években írt elbeszéléseit. Ebből a kötetből adjuk mutatónak az első novellát.

HETI POSTA.

Orate. A legnagyobb készséggel elhiszszük, hogy Ön literatúránk egyik fénylő csillaga, azt is koncedáljuk, hogy Ön, Abigél, *A Hét* titkos araja, recte munkatársa, sőt abban sem kételkedünk, hogy a *Zsuzsánna házassága* nyomán olyan sensatio támadna, mely megrázná a tetőket és felkavarná a mélységeket, hogy amint ez a világraszóló alkotás megjelenne *A Hét* hasábjain, az egész magyarság rögvést *A Hét*hez hordaná garaskáit és piczuláit, és attól fogva *A Hét* kiadója többé nem járna gyalog, még lóháton se, hanem mindig csak benzines hintón, mindezt elhiszszük, értjük, koncedáljuk, csak azt nem tudjuk a beküldött első közleményből megérteni, hogy *hogy* akarja Ön mindezt ezzel a munkával véghez vinni, amelyet mi — őszintén szólva, kissé gengellünk, de nagyon.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **KISS JÓZSEF.**

Központi színházjegyiroda. Az Államvasutak Menetjegyi-rodája a Vigadó-tér 1. sz. alatti helyiségében színházjegyirodát szervezett, ahol valamennyi színház és pedig *Nemzeti színház, Opera, Víg-színház, Magyar színház és Népszínház* előadásaira lehet jegyet váltani és előjegyezni. Ugy a Budapestre érkező külföldieknek és vidékieknek, mint a rendes színházlátogató közönségnek egyaránt nagy kényelmére szolgál ez az intézkedés, mert ha valaki nem kap már jegyet abba a színházba, a hová készül, azonnal kárpótolhatja magát egy másik színház előadásával.

HARIS, ZEILLINGER és TSA a „kék csillaghoz” BUDAPEST, IV., VÁCZI-UTCZA 16.

Ajánlanak karácsonyi ajándékoknak alkalmas cikkeket:

1 vég 23 méter 82 cm. honi pamutvászon	11.— kor.
1 vég 23 méter 82 cm. szepes-iglói lenutánzat	14.— kor.
1 vég 20 méter 84 cm. finom honi sifon	15.— kor.
1 vég 15 méter 88 cm. valódi lenvászon, 6 női ingre	15 50 kor.
1 vég 14 mtr 150 cm. erős pamutvászon, 6 lepedőre	16.— kor.
1 drb 150×150 cm. színes kávéabrosz	2.— kor.
1 drb kézi himzett női ing	3.50 kor.
Legjobb minőségű barchet, kreton és zefir, méterenként	—60 kor.

==== Kivételes árak! ====

Rendkívül nagy választék fehér és színes zsebkendőkben.

☛ Gyönyörű kávéterítékek, himzett asztalfutók és milieuk, harisnyák, kötények, selyem és flanel alszoknyák, kész női-, férfi- és gyermek-fehérmű.

Az élet arany fája gyakran magában hordja a pusztulás csiráját, míg külszinre még teljes szépségében pompázik. Sok ember, aki lappangó tüdőbajban szenved, embertársait megörvendeztetni arcának üde színével, erőteljes alakjával s csak az orvos gyakorlott szeme ismeri föl állapotának veszélyességét. A tartós köhögés sokszor csak előhírnöke a kérlelhetlen tüdővésznek s e mellett annak a rettenetes bajnak még a lélegző szervek megbetegedése, gégefő- és gégecsőkatarrhus, rekedtség, asztma, tüdőkatarrhus, vérköpés, lélekzési nehézség, mellszorulás, tüdőcsucs affekció stb. is utat nyitnak a testbe. Aki e bajokat elhanyagolja, vétkezik önmaga ellen, s annál inkább, ha tudja, hogy van ellenük egy szer, mely eddig a legmakacsabb bajokban is használt s mégsem alkalmazza. Ez a szer a »Pectora«.

Aki valódi »Pectorát« akar, közvetlenül a Diana-gyógyszertárhoz forduljon (Budapest, Károly-körút 5.), mely ennek csomagját 2 koronáért küldi szét.

A Szénásy Gyula czég országsszerte ismert és szívesen méltányolt nagyarányu karácsonyi női ruhakelmevásárja e hó 20-án vette kezdetét.

A maga nemében egyedül álló gazdag választék,

a készfizesítés előnyeinek a gyárossal szemben való hatékony kihasználása,

a szokatlanul nagy mennyiségeknek egyszerre való megvásárlása, —

a céget első sorban teszik hivatottá arra, hogy a t. hölgyközönségnek igazán olcsót és mindenképp előtt kifogástalanul jól nyujthasson.

Az előbbi évek karácsonyi vásárlásainak tapasztalatain okulva, igen kéretnek a czég kegyes, jóindulatu, hűséges vevői és pártfogói, hogy bevásárlásaikra — lehetőleg — a délelőtti órákat vegyék igénybe, nehogy ez alkalommal nélkülözniök kelljen a megszokott, ismerős személyzet figyelmes kiszolgálását.

Szénásy Gyula

Budapest, IV., Kristóf-tér 4.

Miként lehet szép idomokhoz jutni?

A szép mell egyike a női szépség legelőkelőbb lelkének s azzal a természet nem igen pazarkodik. — A hölgyek örömmel fognak tudomást venni arról, hogy létezik egy teljesen ártalmatlan szer, mely a természet gyöngéd módon kényszeríti, hogy ebben a tekintetben ne fukarkodjék. Ezen, a párisi előkelő hölgyvilágban előnyösen ismert szer a **Ratie-féle PILULES ORIENTALES** alkalmazása, mely a legelőkelőbb párisi orvosoktól ajánlva s tényleg bírják azon tulajdonságot, hogy a mellét fejlesztik, ruganyossá- gát elősegítik, a szöveteket erősítik, a váll- csontok kiszövelését eltüntetik az által, hogy a mell idomainak általában teltséget kölcsönöznek. Hatása abban áll, hogy az ételek hízó alkatré- seit elősegítik s azok a mell környékén üleped- nek le. Az egyszer elért eredmény minden külön kezelés nélkül megmarad.

A **Ratie-féle PILULES ORIENTALES** eltelt hatása folytán szép, üde arcbőrt és fiatal

kinézést kölcsönöznek és az egész testet fiatal- litják. — Minden természethez alkalmazkodnak, a fiatal, fejlődő leány éppúgy használhatja, mint a kifejezett asszony és semmi körülmény között nem ártalmas.

Törvényileg védett védjegy. A körülbelül 2 hónapig tartó gyógymódhoz könnyen lehet alkalmazkodni a nélkül, hogy a megszokott életmódot a legcsekélyebben meg kellene változtatni. Ára egy doboznak, használati uta- sitással, 6 kor. 45 fill. (Szétküldés bérmentve, titoktartás mellett.) Utánvétellel 6 kor. 75 fillér.

Ne fogadjunk el oly dobozt, a melyen nincsen az UNIO-védjegy s a mely a címkén következő feliratot nem tartalmaz: **J. Partié Pharmacien, 5, Passage Verdeau, Paris.** Főraktár Magyarország és Ausztria részére: **TÖRÖK J. gyógyszer., Budapest, Király- utoza 12.**

CALDERONI ÉS TÁRSA

BUDAPEST, IV., VÁCZI-UTCZA 1. ÉS KISHID-UTCZA 8. SZ.

Ajánlanak

Női színházi látcsöveket hosszú fogantyúval, zománcz, teknősbéka-sont v. gyöngyház külsővel.

Színházi látcsöveket alumíniumból, fin. üvegekkel, legjobb szerkezettel.

Tábori-, vadász- és utazási látcsöveket.

Zeiss-, Busch-, Goerz- stb. prizmás látcsöveket.

Szalon lorgnetteket legkülönbözőbb kiállításban.

Szemüvegeket és orrcsipeseket arany-, ezüst- vagy teknősbéka-foglatban.

Terem- és ablakhőmérőket.

Aneroïd légsúlymérőket.

Fényképészeti készülékeket.

Varázslámpákat, fizikai experimentálószerényeket.

Stereoskop-készülékeket.

Gőzgép mintákat.

„Trilby”

MANN & STUMPE

hires „TRILBY”

HOSSZABBITÓ-SZALAG

nélkülözhetetlen minden ruhajavításnál és hosszabbításánál. Csak akkor valódi, ha a szalagon **MANN & STUMPE** bélyegjegy található.

Szélessége 3 1/2, 4, 5, 7, 10 cm

Méterje 30 40 50 60 80 kr.

BUDAPESTEN kapható:

Schneider József czégnél, Deák-utca. Kirchknopf és Ádám „ Ferenczyek-t. Hager és Fátth „ Bécsi-utca.

A hol nem kapható, oda minden színben szállítják az egyedi feltalálók és gyárosok, a

Mann & Stumpe cég BARMEN-ben.

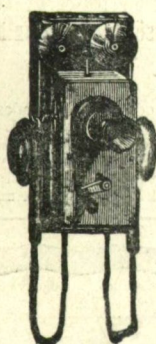
Szétküldés utánvét mellett vagy az összeg előleges beküldésénél.

Deckert és Homolka

távíró-, távbeszélő-, villámhárító- és villamvilágítási berendezők

Gyár és iroda: VI., Izabella-utca 88. BUDAPESTEN Raktár: V., Dorottya-utca 8.

A magyar királyi államvasutak szállítói.

A hangosan szóló grafit-mikrofon

feltalálói és szabadalom tulajdonosai. Készít: telefonberendezéseket központtal v. körkapcsolással, elvállalja régi berendezéseknek s egyes készülékeknek alapos átalakítását, továbbá: villámhárítók, házi sürgönyök, tűz- és vízjelző berendezések készítését legjutányosabb áron.

Telefon automatákkal kombinált váltóáramú önműködő berendezés jelzésadásra vasutak számára.

Árjegyzékek, költségvetések ingyen és bérmentve.

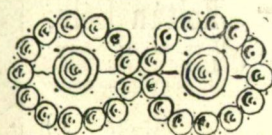
MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMVASUTAK.

Gyorsvonatok megállása Ács állomáson.

A Budapest keleti pályaudvarról délután 2 óra 15 perczkor Bécs felé induló és a Bécsből Budapest keleti pályaudvarra este 7 óra 15 perczkor érkező gyorsvonat folyó év november 15-től kezdve Ács állomáson délután 4 óra 27 perczkor, illetve délután 5 óra 6 perczkor utasok fel- és leszállása czéljából feltételeesen meg fog állni.

Budapest, 1902. november 13.

Az igazgatóság.

1294

Kérem tessék ingyen és bérmentesen kérni legújabb árjegyzéket

gránát-ékszerekről

CHURMA FERENCZ JÓZSEF czégtől

HIRDETÉSEK

felvétetnek

A HÉT kiadóhivatalában,

VIII., Rökk Szilárd-utca 18.

Ezredéves országos kiállítási díszoklevél.

MAGYAR FÉM- ÉS LÁMPAÁRU-GYÁR RÉSZV.-TÁRSASÁG

BUDAPEST—KÖBÁNYA.

LÉGSZESZ- ÉS VILLAMOSCILLÁROK

SZESZLÁMPÁK

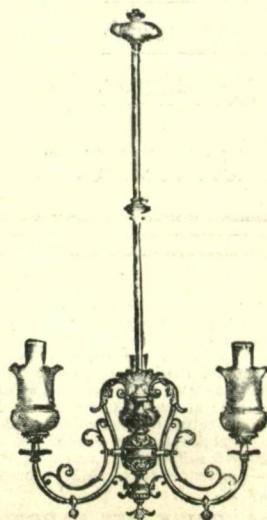
AUER-égőre.

PETROLEUMLÁMPÁK

a legegyszerűbb kivitelű a legpazarabbig.

Fém- és

díszműtárgyak.

Valódi király-olaj a legjobb biztonsági petroleum.

Raktárak:

Budapest: II., Fazekas-tér 3. és 4. szám. — V., Gizella-tér 1. — VI., Teréz-körút és Király-utca sarkán. — VIII., Üllői-ut 2., a Kálvin-tér sarkán. — X., Jászberényi-ut. — Pozsony: Lőrinczkapu-utca. — Kolozsvár: Wesselényi-utca. — Debreczen: Simonffy-u.

TELEFON

-24-98-

TELEFON

-24-98-

WOLLÁK ÉS TÁRSA

BUDAPEST

VI. KER., VÖRÖSMARTY-UTCZA 47/B.

ANGOL ÉS AMERIKAI SOKSZOROSÍTÓ-KÉSZÜLÉKEK. Írógép-kellékek az összes rendszerű szalagos vagy párnás írógépekhez. Kellékek az összes rendszerű kéz- és gépirású sokszorosító-készülékekhez. Record levélrendező! Másolókönyvek! Írógéppapírok! Iratkapcsolók! Bélyegző-párnák! Számtalan különleges irodacikk! Gépiró-, másoló-, fordító- és sokszorosító-iroda!

IDEGBÁNTALMAK, NŐI BAJOK ÉS VÉRKERINGÉSI ZAVAROK ELLEN SZÉNSAVAS FÜRDŐK

használat a legajánlatosabb. — Mesterséges szénsavfürdő berendezések Dr. WÄGNER ÉS TÁRSAI cégénél jutányosan kaphatók és magánlakásokban alkalmazhatók.

BUDAPEST, IX., TINÓDY-UTCZA 3.

Tessék prospektusokat kérni! — Telefon 53-28.

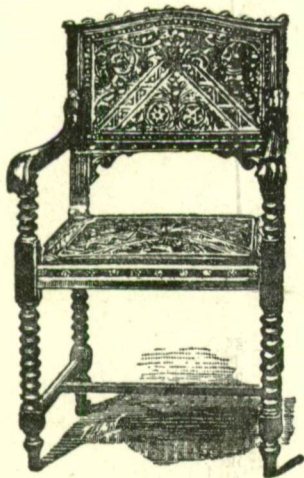
GMEHLING HERMANN

császári és királyi udvari szállító

bőr- és bőrbutor-gyára.

Árnyékek, papirkosarak,
támlányok, kályha-ellen-
zők, mappák. Régi nád-
székek bőrrel bevonatnak.

BUDAPEST, VII., DAMJANICH-U. 6.

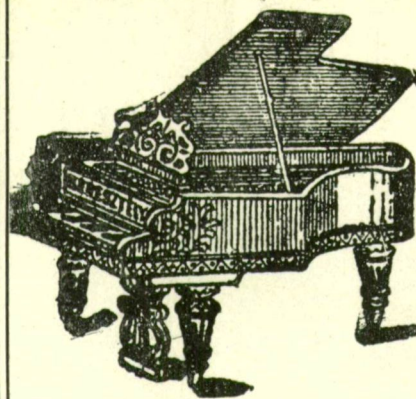
Karcsu

lenz és egészségét ezáltal csak megerősíti, ha PILULES APOLLO-t használ. Ennek hatása a növényből nyert Vesiculosine-ben rejlik. Ezek az orvosok által jónak talált pilulák karcsuvá teszik a termetet és nem hatnak kedvezőtlenül az egészségre, mint sok más készítmény. Nem hajtának, hanem közvetlenül hatnak a táplálkozásra és a zsiranyagsejtekre. A túlnyomó elkövetés gyógyításán kívül a PILULES APOLLO-k szabályozzák a test funkcióit, megifjítják az arcvonásokat és a testnek visszaadják a rugékonyságot és az erőt.

Ez minden nő titka, ki karcsu és fiatal testalkatot akar. A PILULES APOLLO-k maguk mindkét nem számára, még a legkényesebb természetűeknek is, kellemesek és nem árthatnak az egészségre. A körülbelül két havi kezelést könnyen lehet követni és a tényleges eredmény állandóan megmarad. (Törvény védi.) Üvegje utasítással 6 korona 45 fillér, bértmentesen, utánvétellel 6 korona 75 fillér. J. Ratié gyógyszerész, 5. Pas. Werdeau, Páris IX. — Egyedüli raktár Magyarország és Ausztria részére: TÖRÖK J. gyógyszerész Budapest, Király-utca 12.

Kérjenek dobozokat az „UNION DES FABRICANTS” pecsétjével.

ZONGORÁK ÉS PIÁNINÓK

a világ első gyáraiból, valamint a párizsi világkiállításon kitüntetett

saját készítmények közöttük több jókarban lévő átjátszott is, ez időben legolcsóbban vásárolhatók és bérelhetők

KERESZTÉLY

hírnev. zongoratermében

BUDAPESTEN

Váci-körút 21. Iparudvar.

Több száz kiváló orvos ajánlja

KRISTÁLY

ASVANYVÍZ

LEGYEN MINDENNAPI ITALOD!

Vidékre pontosan szállít a Lukácsfürdő-kutvállalat igazgatósága.

AZ ORSZÁGOS NŐI GYORSÍRÓ-EGYESÜLET

gyorsírási és gépirási szakiskolájának írásmunka-osztálya (COPYING OFFICE)

jutányos áron készít bármely írógépen mindennemű írásmunkát és sokszorosítást.

Magyar és német gyorsírásban

és az összes használatban levő írógépeken: Remington-Standard (Rem), Fay-Sho, Underwood, ost. New-Century Caligraph, Smith-Premier, Crandall, Frister et Sossman, Ideal Hammond, Empire alapos oktatás. — Bővebb felvilágosítást ad:

KAISER GIZELLA elnök, Budapest, Kazinczy-u. 3, I. em.

ESKÜVŐI ÉRTESÍTŐK

POSNER

V JÓZSEF-TÉR 14.

Betegek figyelmébe! Ideg-, vér- és belső betegség gyökeres gyógyítására első helyen ajánlható

DR. MITZGER

a kontinens egyik legjobb gyógyhatású és legmodernebb berendezésű Elektro-Medikai intézete Budapest, VI. k., Teréz-körút 44. sz., I. em. Összes medikai villamos gyógyfürdők, tudományos vizsgyógyeljárások, electroterápia. Kataphorese! Új gyógymód! Tapasztalt, biztos s gyors eredmények folytán honorárium teljes gyógyulás után fizethető. Prospektust és levelekre értesítést díjmentesen küld az intézet.

MATTONI-FÉLE

GISSHÜBLER

legbiztosabb égvényes
SAVANYU-KUT

Ha öszül a haja

használja a

Üvegje 2 kor.

„STELLA”-

vizet, mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Zoltán Béla,

6 cs. és kir. fensége
József főh. udv. szállítója gyógytárában:

BUDAPEST, V., Sétatér-u. (Szabadság-tér sarkán.)